

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ค่านิยม

ความหมายค่านิยม

โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ (2531 : 17 - 19) ได้ศึกษาค้นคว้านิยามของค่านิยมหลายอย่างดังนี้

Dictionary of the Social Science ได้นิยามค่านิยมว่า หมายถึงความเชื่อ ความคิดที่คนสนใจและยึดถือว่าเป็นมาตรฐาน (Standard) ในการประพฤติปฏิบัติ

เดวิด เครทซ์ และคณะ (David Kretch and others) ได้ให้นิยามค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่พึงปรารถนาหรือสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ค่านิยมจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมและเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมยึดถือร่วมกันอย่างกว้างขวางบุคคลใดยอมรับค่านิยมใดเป็นของตน ค่านิยมนั้นก็จะเป็นเป้าหมายในชีวิตของบุคคลนั้น

ปราโมทย์ นาครทรรพ ให้นิยามค่านิยมว่าค่านิยม คือแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่พึงปรารถนามีอิทธิพลในการเลือกประพฤติของมนุษย์ สอดคล้องกับนิยามของโรคิช (Rokeach) ซึ่งให้ความหมายว่า ค่านิยมเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีลักษณะยืนยันถาวรซึ่งเป็นแนวทางในการประพฤติหรือเป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่ตนเองหรือสังคม เห็นดี เห็นชอบสมควรจะยึดถือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติ หรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น

ส่วน แรทส์ และคณะ (Raths and others) ให้ความหมายว่า ค่านิยมหมายถึง สิ่งที่บุคคลได้เลือกอย่างเสรีจากทางเลือกหลายทางเลือกทั้งได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วถึงผลกรรมของทางเลือกแต่ละทาง จนเกิดความชอบ และมีความยินดีกับทางเลือกที่เลือกแล้ว พร้อมทั้งเต็มใจจะเปิดเผยทางเลือกของตนให้คนอื่นทราบ

จากนั้นจึงทำบางสิ่งบางอย่างกับทางเลือกที่เลือกแล้ว ทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต

คอลฮูน (Caihoun, 1982 : 1572 - A อ้างในสมนึก คูเมือง 2527 : 13 - 15) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมว่า ค่านิยม กับความรู้สึก มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างมาก และได้พัฒนาทฤษฎีความรู้สึกเกี่ยวกับค่านิยม โดยกล่าวไว้ว่า ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งซึ่งแสดงความซาบซึ้งของค่านิยม ความต้องการในความสุขความสมหวังเป็นสิ่งซึ่งความรู้สึก อันเป็นคุณลักษณะของค่านิยม และความต่างกันในการแสดงออกของบุคคลจะแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานทางจิตใจ คือความรู้สึกนั้น หมายถึงว่าการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมา หรือมีความต้องการไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย หรือทางจิตใจ สิ่งเหล่านี้จะแสดงถึงการมีค่านิยม และการที่บุคคลมีความต้องการต่างกัน ความรู้สึกต่างกัน จะแสดงถึงการมีค่านิยมต่างกัน นอกจากนี้ สนิท สัมตรการ (สมนึก คูเมือง 2527 : 13 - 15) ให้ความหมายว่า ค่านิยมเป็นแนวคิดทางสังคมศาสตร์ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สิ่งที่สังเกตได้คือพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมจะคล้อยตามความเชื่อและค่านิยม นักสังคมศาสตร์จึงอนุมานวัดค่านิยมจากพฤติกรรม แบ่งค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท คือ ค่านิยมเฉพาะบุคคล (Individual Values) เช่น การประหยัด ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง อีกอย่างหนึ่งคือค่านิยมของสังคมหรือค่านิยมทางวัฒนธรรม (Social or Cultural Values) เช่น ความสันติสุข ความสงบเรียบร้อย ฯลฯ และ กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ ได้ให้ความหมายว่า ค่านิยม คือ ความรู้สึก ความคิดของบุคคลที่ชักจูงเกณฑ์ของสังคม จริยธรรม หรือความเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นเกณฑ์ จึงมีการตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือสิ่งใดไม่ดีในสังคมโดยมีความรู้สึกว่สิ่งที่ดีคือสิ่งที่ดีในสังคมส่วนใหญ่ว่าดี ดังนั้นถ้าไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นก็จะเป็นสิ่งไม่ดีหรือคนไม่ดีในสังคม เช่น สังคมไทยกล่าวว่าการแสดงความรักเช่นการกอดจูบจับมือถือแขน ฯลฯ ในที่สาธารณะเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ควรประพฤติ ดังนั้นถ้ามีผู้ใดประพฤติจะถูกประณามว่าเป็นคนไม่ดี ไม่มีมารยาทในสังคม ไม่ได้รับการยอมรับในสังคม

มิลเลอร์ (Miller, 1965 : 100 อ้างใน สุรพล โพพิศ 2518 : 7)

กล่าวว่าค่านิยมเป็นทัศนคติ และความเชื่อที่ฝังลึกในชีวิตของบุคคล และมีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมของบุคคล ทุก ๆ ด้านจากพฤติกรรมง่าย ๆ และธรรมดาที่สุด เช่น การแต่งกายไปจนถึงพฤติกรรมที่สลับซับซ้อน การแสดงความคิดเห็น การเลือกคู่ครอง อุดมคติ ความซื่อสัตย์ยุติธรรมตลอดจนค่านิยมทางการเมือง เป็นต้น สอดคล้องกับ นิยามของ ทอมสัน (Thompson, 1962 : 528) ที่กล่าวว่าค่านิยมเป็นสิ่งสำคัญที่มี บทบาทต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ในการเสาะแสวงหาในสิ่งที่ต้องการ ค่านิยมจะเป็นตัว ผลักดันที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ หรืออีกนัยหนึ่งค่านิยมเป็นตัวควบคุม พฤติกรรมด้วย เช่นเดียวกับ เฟ็ญแซ ประจันปัจจนิก และสุนน อมรวีวัฒน์ ที่ให้ ความหมายว่าค่านิยมเป็นแนวทาง หรือแนวคิดเพื่อให้บุคคลได้เลือกกระทำสิ่งใด สิ่งหนึ่ง หรือเป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลได้เลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ บุคคลสามารถตัดสินใจในการเลือกกระทำ (เฟ็ญแซ ประจันปัจจนิก 2529 : 17) ค่านิยมเป็นพลังความคิดพื้นฐานที่จะเป็นตัวนำ ตัวกำหนด และผลักดันให้คนตัดสินใจ เลือกประพฤติปฏิบัติ โดยเห็นว่าถูกต้องและสมควร (สุนน อมรวีวัฒน์ 2527 : 20) ส่วน สมพร เทพสิทธิ์ (2525 : 1 - 2) กล่าวว่า ค่านิยมหมายถึงความรู้สึก ความคิดว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นที่ต้องการ บรรารณา ควรมีควรทำ และ ค่านิยมอาจ แบ่งออกเป็น ค่านิยมที่พึงประสงค์หรือค่านิยมในทางบวก และค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ หรือค่านิยมในทางลบ ค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความสุข ความ เจริญแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ เป็นค่านิยมที่ตรงกับหลักธรรมของศาสนา เช่น ค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต และการมีระเบียบวินัย สำหรับค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์นั้นเป็นค่านิยมที่ขัด หรือไม่ตรงกับหลักธรรมของศาสนา เป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความทุกข์ ความเสื่อมแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ เช่นค่านิยมที่กล่าวถึงระบอบในบรรดาข้าราชการว่า คนซื้อคือคนเชื่อ ไม่โกงไม่รวย จึงทำให้มีการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงเพิ่มขึ้น หรือค่านิยมที่ว่า เป็นลูกผู้ชายต้อง ต้มเหล้าเป็นคนเก่ง คนไม่ต้มเหล้าเป็นคนคับแคบเข้าสังคมไม่ได้

นอกจากนี้จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2529 : 7) ได้ให้ความหมายว่าค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกเชื่ออย่างฝังใจที่เยาวชนได้รับจากการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้านจาก

การถ่ายทอดปลูกฝัง โดยกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการอบรม จากระเบียบของสังคมมีทั้งจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน ที่บุคคลยึดถือเป็นแบบอย่าง และจากสังคมที่เยาวชนอาศัยอยู่ ซึ่งเยาวชนจะรับเอาความเชื่ออย่างฝังใจเหล่านั้นมาเป็นของตน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ที่เป็นตัวกำหนด ความนึกคิด ทัศนคติ และการแสดงออกเป็นพฤติกรรม หรือการกระทำ

จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้นพอที่จะสรุปความหมายได้ว่าค่านิยมหมายถึง แนวคิดหรือความเชื่อที่มีลักษณะยั่งยืนถาวร โดยพิจารณาเห็นดีเห็นงามและคัดเลือกจากการอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้และสภาพทางสังคมเพื่อยึดถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ประเภทค่านิยม

สปรองเกอร์ (Spranger) นักปรัชญาชาวเยอรมันได้เสนอว่า บุคคลมีค่านิยมพื้นฐานอยู่ 6 ประการ แต่ละคนจะมีอยู่หนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งในค่านิยม 6 อย่างนี้ (Kirby and Redford, 1976 : 123 - 125) ได้แก่

1. ค่านิยมทางวิชาการ (Theoretical Value) ค่านิยมประเภทนี้เป็นแรงจูงใจให้บุคคลศึกษาหาความรู้ เป็นการจัดระบบ ในด้านความรู้ ความจริง

2. ค่านิยมทางเศรษฐกิจ (Economic Value) คือค่านิยมที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติตนในการจับจ่ายใช้สอยอย่างมีประโยชน์คุ้มค่า เป็นค่านิยมที่จะกระตุ้นให้บุคคลไปสู่ความมั่งคั่ง

3. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Value) ช่วยให้ผู้บุคคลมีความพึงพอใจในประสบการณ์อันเกิดจากประสาทสัมผัสต่างๆ เป็นค่านิยมเกี่ยวกับความงาม ความไพเราะ

4. ค่านิยมทางสังคม (Social Value) เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ค่านิยมทางสังคมนี้นี้เป็นแรงจูงใจให้บุคคลสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และเข้าร่วมในสังคม

5. ค่านิยมทางการปกครอง (Political Value) เกี่ยวข้องกับอำนาจ

ในการปกครองเป็นค่านิยมที่ช่วยผลักดันให้บุคคลแสวงหาอำนาจ

6. ค่านิยมทางศาสนา (Religious Value) ช่วยให้บุคคลปรารถนาที่จะนับถือศาสนา ยึดถือคำสั่งสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด

พินิกซ์ (Phinix, 1958 : 549 - 551 อ้างในเบญจรัตน์ จารุรัตน์จามน 2527 : 26) ได้อธิบายถึงค่านิยมว่าเกี่ยวข้องกับความสุข และความสามารถในการแยกความสุขในสิ่งหนึ่งออกจากสิ่งอื่น ๆ การแสดงออกของค่านิยมที่เห็นได้ชัดคือความสนใจและความปรารถนาของบุคคล เพราะฉะนั้นเราจะวัดค่านิยมของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ดูได้จากความสนใจและความปรารถนาของบุคคลนั้น ค่านิยมตามความหมายของพินิกซ์ (Phinix) แบ่งได้เป็น 6 ชนิด คือ

1. ค่านิยมทางวัตถุ (Material Value) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้ชีวิตร่างกายของคนเราสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป ได้แก่ปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค

2. ค่านิยมทางสังคม (Social Value) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้เกิดความรัก ความเข้าใจ และความต้องการทางอารมณ์ของบุคคล

3. ค่านิยมทางความจริง (Truth Value) เป็นค่านิยมเกี่ยวกับความจริง ซึ่งเป็นค่านิยมที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ต้องการความรู้ นักปราชญ์และนักวิทยาศาสตร์ ที่พยายามค้นหากฎแห่งธรรมชาติ

4. ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) เป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความรับผิดชอบชั่วดี ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

5. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Value) เป็นความซาบซึ้งในความดี และความงามของสิ่งต่าง ๆ

6. ค่านิยมทางศาสนา (Religious Value) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความปรารถนา ความสมบูรณ์ของชีวิต รวมทั้งความศรัทธา และการบูชาในทางศาสนาด้วย

ค่านิยมตามทฤษฎีของโรคิช (Rokeach) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมวิถีปฏิบัติ (Instrument Values) แบ่งเป็น

1.1 ค่านิยมที่เน้นส่วนจริยธรรม (Moral Values) หมายถึงค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หากค่านิยมเหล่านี้ถูกละเมิดบุคคลนั้นจะรู้สึกสำนึกผิด และไม่สบายใจด้วยเสียงมโนธรรม (Conscious) ภายในใจว่าได้ทำผิด เช่น การประพฤติอย่างซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ฯลฯ

1.2 ค่านิยมที่เน้นส่วนความสามารถ (Competence Values) หมายถึง ค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ที่ตัวเองและดูจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความดีหรือความไม่มีจริยธรรม หากละเมิดค่านิยมประเภทนี้ จะทำให้เกิดความรู้สึกอับอายที่ตนขาดความสามารถส่วนตัว เช่น ความประพฤติอย่างมีเหตุผล ความกล้าในการแสดงข้อคิดเห็นด้วยเหตุด้วยผล ฯลฯ

2. ค่านิยมจุดหมายปลายทาง (Terminal Values) แบ่งเป็น

2.1 ค่านิยมที่เน้นทางบุคคล (Personal Values) เป็นค่านิยมที่มีจุดรวมในตัวบุคคล เช่น ความสงบสุขทางใจ ความต้องการอยู่ดีกินดี มีชื่อเสียง ฯลฯ

2.2 ค่านิยมที่เน้นส่วนสังคม (Social Values) เป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ที่ระหว่างบุคคล เช่น สันติสุขในโลก การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ฯลฯ

จากแนวคิดของโรคิช (Rokeach) นี้แสดงให้เห็นว่าค่านิยมของบุคคลเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และสามารถวัดค่านิยมออกมาให้เห็นระดับ และความแตกต่างของค่านิยมของแต่ละบุคคลหรือแต่ละสังคม ในรูปของระบบค่านิยมและยังสามารถทำนายถึงวัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มสังคม บุคลิกภาพ หรือ ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลได้

โสภา ชปีลมันน์ (2536 : 80 - 82) ได้ศึกษาค่านิยมในสังคมไทยและกำหนดตัวอย่างค่านิยมในสังคมไทยที่เห็นเด่นชัดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1. เคารพรัก เทอดทูนพระมหากษัตริย์ สังคมไทยตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบันพระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งประเทศ ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงมีความใกล้ชิดท่วงใยในพสกนิกรทั้งหลาย ดังจะเห็นจากความโศกเศร้าเสียใจของประชาชนที่มีต่อการสูญเสียสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2538 และได้ตั้งพระบรมศพ ณ ตำหนักดุสิตปราสาท

ปรากฏว่า มีประชาชนพากันหลั่งไหลจากทุกส่วนของประเทศเพื่อสักการะพระบรมศพ และร่วมพิธีกรรมอย่างหนาแน่นทุกวัน

2. กตัญญูรู้คุณ คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับและยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณคนว่าเป็นผู้ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมดังกล่าวในสังคมไทย เช่น พิธีไหว้ครู

3. ชอบความอิสระ จากค่านิยมนี้เองที่มีอิทธิพลทางด้านบวก ทำให้ไทยดำรงความเป็นไทยอยู่มาได้จนปัจจุบันนี้ และในเวลาเดียวกันก็ให้ผลทางลบต่อความเป็นอยู่ของคนไทยคือ อิสระไม่ชอบขึ้นกับใคร อยู่สบาย ๆ ไม่ชอบกฏข้อบังคับ

4. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบทำบุญ ทำทาน ค่านิยมในเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากศาสนาพระเจ้าชชาติอื่นได้แก่พุทธศาสนา ซึ่งคนไทยเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด กฎแห่งกรรม จึงทำบุญเพื่อสะสมบุญกุศลไว้ ไม่ผูกพยาบาทอาฆาตจึงก่อให้เกิดบุคลิกภาพเป็นคนขี้สงสาร

5. ความสนุกสนานรื่นเริง คนไทยรักความสนุกสนานรื่นเริงเห็นได้จากกิจกรรมในงานต่าง ๆ เช่นงานบวช งานแต่งงาน แม้แต่งานโศกเศร้า เช่นงานศพก็จะมีกิจกรรมรื่นเริงปรากฏอยู่ ยังผลให้มีบุคลิกภาพและหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสตลอดเวลา

6. เรียบร้อย ซื่อาย เก็บตัว มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายไม่ฟาดโผน

7. ชอบการเกี้ยวตองเป็นญาติ เวลาพบปะกันมักจะลำดับญาติกับคนที่เพิ่งรู้จักใหม่ ๆ

8. ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พึงพาอาศัยกันแสดงออกถึงความเป็นมิตร ไม่ชอบขัดใจคน

9. กินไม่เป็นเวลาและชอบการกินอาหารนอกบ้าน ลักษณะนิสัยเด่นของคนไทย คือมีความสุขที่จะได้กินหรือกินได้ทั้งวัน

10. ออยากรู้อยากเห็น สนใจในเรื่องของคนอื่นถ้ามีเหตุการณ์จะไปไม่ว่าร้าย หรือดีมักจะหยุดและเข้าไปดูให้รู้เรื่อง

11. ลืมง่าย เนื่องจากผูกพันกับพุทธศาสนาซึ่งมีหลักคำสอนที่ว่า "เวรย่อม

ระจับด้วยการไม่จองเวร" จึงทำให้คนไทยส่วนใหญ่ออกภัยไม่อาฆาตมาดร้ายต่อกัน

12. ชอบการพินันชิต่อ จะมีการพินันชิต่อตั้งแต่เล็กน้อยไปจนถึงใหญ่จนเปรียบเสมือนเป็นส่วนที่จะต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

สุนทรีย์ โคมิน (โสภา ชปิลมันน์ 2536 : 87) ได้กำหนดกลุ่มค่านิยม 9 ลักษณะ ที่สัมพันธ์กับลักษณะนิสัยของคนไทยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโสภา ชปิลมันน์ เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

1. มุ่งความสำคัญที่ตนเอง ค่านิยมดังกล่าวนี้จะให้ความสำคัญที่ตนเองต้องการความเป็นอิสระ ภาวภูมิใจในศักดิ์ศรีของตน จะทนไม่ได้หากมีอะไรมากระทบ "ความเป็นตนเอง"
2. แสดงออกซึ่งความกตัญญู คนไทยจะถูกสั่งสอนให้มีความกตัญญูรู้คุณคน บุคคลจะต้องมีการทดแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทยังคงให้ความสำคัญต่อค่านิยมนี้สูงกว่าคนในกรุงเทพฯ
3. มีความสัมพันธ์ต่อกันและกันในลักษณะที่นุ่มนวลซึ่งแสดงออกโดยมีบุคลิกภาพที่สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส
4. คล่องตัวและปรับตัวได้ดี ค่านิยมนี้ทำให้คนไทยเป็นคนอะลุ่มอล่วย
5. ลักษณะธรรมะธรรมโม
6. ชอบการศึกษาและชอบการแข่งขัน
7. ช่วยซึ่งกันและกัน
8. สนุกสนานรื่นเริง จนได้สมญาว่าเป็นดินแดนแห่งรอยยิ้ม
9. ต้องการความสำเร็จในงานที่ทำ

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ทำการวิจัยเรื่องค่านิยมเพื่อชีวิต และสังคม (2525 : 3) โดยนำค่านิยม 20 ประการให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มอาชีพ 9 กลุ่ม เรียงลำดับความสำคัญของค่านิยมที่พึงประสงค์ของคนไทย 20 ประการจากมากไปน้อย ผลการวิจัยสรุปว่า ค่านิยมที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างเร่งด่วน ต่อการปลูกฝังค่านิยมแก่เยาวชน และประชาชนมี 9 ประการ คือ การประหยัด ความขยันหมั่นเพียร ความมีสติปัญญา การพึ่งตนเอง ความรับผิดชอบ

ชอบ ความสามัคคี การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ความมีวินัย และ ความรัก
ชาติต่อมาสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้รวบรวมค่านิยมที่พึงประสงค์
9 ประการกำหนดเป็นนโยบายของชาติที่จะต้องเผยแพร่ และปลูกฝังค่านิยมแก่
ประชาชน โดยประกาศเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2525 เป็นค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ
คือ

1. การพึ่งตนเอง ชยันตมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมศาสนา
5. ความรักชาติศาสน์ กษัตริย์

จากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผนวกกับมี
ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ และความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร ยังผลกระทบ
ต่อวิถีชีวิต และค่านิยมของคนไทย ซึ่งไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2526 : 97 - 102)
ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบค่านิยมในอดีตกับค่านิยมในปัจจุบันของสังคมไทย ดังนี้

สภาพสังคมไทยในอดีต	สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน
สังคมเกษตรกรรม <ul style="list-style-type: none"> - การไม่เคร่งครัดเวลา - เพียงพอไม่มีกัณฑ์ - แก้ปัญหาเฉพาะหน้า 	สังคมอุตสาหกรรม <ul style="list-style-type: none"> - เคร่งครัดเรื่องเวลา - ำให้ได้ปริมาณและกำไรมาก - วางแผนแก้ไขระยะยาว
สังคมหมู่บ้าน <ul style="list-style-type: none"> - ร่วมกัน - ประนีประนอม - ความสงบ 	สังคมเมือง <ul style="list-style-type: none"> - ตัวใครตัวมัน เห็นแก่ตัว - แดกหักรุนแรง - อึกทึก ครึกโครม
สังคมศาสนา <ul style="list-style-type: none"> - ทางสายกลาง - ซื่อสัตย์จริงจัง - คน ลัดว่ สิ่งแวดล้อม 	สังคมพหุศาสนา <ul style="list-style-type: none"> - รุนแรง - หลอกลวงเอาเปรียบ - ทำลายสิ่งแวดล้อม
สังคมครอบครัว <ul style="list-style-type: none"> - เคารพอาวุโส ผู้มีอำนาจ - สัมคระพรรคพวก - กตัญญู รับผิดชอบต่อ 	สังคมครอบครัว <ul style="list-style-type: none"> - เคารพอาวุโส ผู้มีอำนาจน้อยลง - สัมคระพรรคพวกเพื่อผลประโยชน์ - กล้าหาญ รับผิดชอบต่อคนน้อยลง

การที่ค่านิยมมีการเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังค่านิยม ถ้าพ่อแม่หรือครูยังคงปลูกฝังค่านิยมเดิมที่ถือว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม เช่น ความซื่อสัตย์ เสียสละ จริ่งใจรักษาคำพูดไม่พูดอย่างทำอย่าง เห็นแก่ประโยชน์คนอื่น เด็กจะโต้แย้งว่าค่านิยมดังกล่าวไม่ปรากฏให้เห็นในสังคมปัจจุบัน ชั่วร้ายจะกลับตรงข้ามกับที่พ่อแม่และครูสอน แต่ถ้าจะปลูกฝังค่านิยมที่เป็นอยู่ในสังคมปัจจุบันอัน ได้แก่ สอนให้

เห็นแก่ตัวแสวงหาผลประโยชน์ หลอกลวง คดโกงเพื่อประโยชน์ตน หน้าไหว้หลังหลอกเพื่อตำแหน่ง ประจบเจ้านายผู้บังคับบัญชา เช่นฆ่าเพื่อนพ้อง ก็กลัวถูกสาปแช่ง สอดคล้องกับแนวคิดของโสภา ชบีลมันน์ (2536 : 94 -95) ที่วิเคราะห์ลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของคนไทยในปัจจุบันที่เห็นเด่นชัดทางค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงจากคุณลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพที่ดั้งเดิมในอดีต ได้แก่

1. ลักษณะตัวใครตัวมัน จากการที่ต้องมีการต่อสู้แข่งขันกันทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียน การเข้าทำงาน การประกอบอาชีพ ฯลฯ ทำให้กลับมีความรู้สึกทางด้านบวกต่อการยอมรับที่ว่า "ทำทุกอย่างเพื่อความอยู่รอดของตัวเอง" "รู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง" "รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี" และ "มือใครยาวสาวได้สาวเอา"

2. มองโลกแง่ร้าย จากสภาวะเศรษฐกิจที่รัดตัว และสภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบทางด้านสุขภาพจิต มีผลทำให้คนไทยส่วนใหญ่เห็นด้วย และยอมรับค่านิยมที่ว่า "ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป" หรือ "ชื่อคือเชื่อ ถ้าไม่อยากเชื่อก็อย่าชื่อ" หรือ "ชื่อถูกกินหมด คิดถึงจะรวย"

3. เอารอดเอาเปรียบถือคติ "ปลาใหญ่กินปลาเล็กเป็นเรื่องปกติในสังคม" หรือ "ไม่เค้ด้วยเล่ห์ ก็เอาด้วยกล"

4. ขาดระเบียบวินัยยึดคติที่ว่า "ง่าย ๆ สบาย ๆ แล้วจะสบายเอง" หรือ "ระเบียบเป็นเพียงคำพูด" ทำให้ขาดการเคารพกฎระเบียบ ทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ

5. เชื่อถือไม่ได้ เพื่อความอยู่รอดในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยปัญหาหลากหลาย ทำให้สร้างความรู้สึกด้านบวกต่อการยอมรับที่ว่า "คนโง่เท่านั้นที่โกงไม่เป็น" หรือ "ทำอะไรก็ได้เพื่อให้ได้เงินมา"

6. ขาดการรักษานวลสงวนตัว ผลจากค่านิยมต่างประเทศที่หลังไหลเข้ามาทำให้เกิดการคล้อยตามและยอมรับค่านิยมดังกล่าวเช่น "จับเนื้อต้องตัวกันเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่น่าอาย" หรือ "สมัยนี้ได้กันก่อนแต่ง เป็นเรื่องเล็ก" หรือ "เรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมดาไม่เห็นจะน่าอายตรงไหน" และสอดคล้องกับ สุรพล

ไชยเสนา (2528 : 110 - 116) ได้ศึกษาพบว่าค่านิยมอันเป็นปัญหาสำหรับสังคมไทย 8 ประการ ได้แก่

1. ค่านิยมเกี่ยวกับความอ่อนแอในการทำงาน คือ มีลักษณะนิสัยไม่จริงจัง ต่อหน้าที่การงาน ขาดความขยันขันแข็ง
2. การขาดความรักชาติ และเสียสละเพื่อประเทศชาติอย่างจริงจัง เช่น การลักลอบส่งสินค้าผิดกฎหมายไปขายยังต่างประเทศ
3. ค่านิยมการถือประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการถืออภิสิทธิ์ และการฉ้อราษฎร์บังหลวง
4. ค่านิยมในเรื่องความสะดวกสบาย ไม่มีระเบียบวินัย
5. ค่านิยมด้านความทรูทรา ไม่ประหยัด
6. ค่านิยมในเรื่องการเชื่อชะตากรรม
7. ค่านิยมด้านความสนุกสนาน
8. การขาดความนิยมไทย

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจสังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และค่านิยมที่พึงประสงค์ หรือค่านิยมอันดีงามของสังคมไทยได้เปลี่ยนไปสู่ค่านิยมอันไม่พึงประสงค์มากมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะศึกษาระดับค่านิยมอันพึงประสงค์ ที่ควรอนุรักษ์และปลูกฝังให้แก่เด็กและเยาวชนไทยว่ายังคงหลงเหลืออยู่มากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การศึกษาหาแนวทางหรือวิธีการที่จะปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ และจากการศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมต่างต่างผู้วิจัยเห็นควรที่จะศึกษาค่านิยมอันพึงประสงค์ 4 ด้าน ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมไทย ดังนี้

1. ค่านิยมความรับผิดชอบ
2. ค่านิยมความซื่อสัตย์
3. ค่านิยมความเคารพผู้อาวุโส
4. ค่านิยมการประหยัด

ความรับผิดชอบ หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ

ผูกพันด้วยความพากเพียร และมีความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น (จากเอกสารการวิจัยจริยธรรม ที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ของกรมการฝึกหัดครู) สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2528 : 26 - 27) ซึ่งให้ความหมายว่าความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความสำนึก การปฏิบัติหน้าที่ของตนทั้งที่เป็นภารกิจส่วนตัว ภารกิจที่ได้รับมอบหมายและภารกิจทางสังคม โดยจะต้องกระทำจนบรรลุผลสำเร็จไม่หลีกเลี่ยงภารกิจดังกล่าวและยอมรับผลในการกระทำของตน ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2529 : 7) ที่ให้ความหมายของค่านิยมความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความรู้สึก เชื้ออย่างฝังใจของเยาวชนที่ได้รับการปลูกฝังมาและแสดงออกเป็นความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความพากเพียร และละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น และเต็มใจเข้าจัดการในภาระหน้าที่ร่วมกันของสังคม

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น (จากเอกสารการวิจัยจริยธรรมที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วของกรมการฝึกหัดครู) ส่วนทวี บุญเกิด (2515 : 49 - 50 อ้างใน สมาน ชาลีเครือ 2523 : 20) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง ความภักดี ความซื่อตรง การประพฤติตรง คือไม่คดโกง ไม่หลอกลวง โดยมากผู้ที่ซื่อสัตย์สุจริตเป็นผู้ที่มีกำลังใจเข้มแข็ง มีใจบริสุทธิ์ หนักแน่น อดทน รักเกียรติยศชื่อเสียงไม่เห็นแก่ตัว และได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกเป็นสามด้าน คือ

1. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง เป็นเรื่องของความมีหิริโอตตปปะ ไม่กล้ากระทำในสิ่งที่ไม่สุจริตแม้การกระทำนั้น ๆ จะไม่มีใครเห็นก็ตาม ทำตามที่ตั้งใจไว้หรือทำตามคำพูดโดยไม่เหลวไหล

2. ซื่อสัตย์ต่องานที่ทำ ได้แก่ ความซื่อตรง เทียงธรรม ไม่แสวงหาผล

ประโยชน์ในทางมีชอบ

3. ซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง คือ การไม่คิด ไม่โกงไม่เอาเปรียบเพื่อน และต้องมีความรัก ความหวังดี ความสงสาร และซื่อตรงต่อกัน

กรมวิชาการ (2523 : 147) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า เป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีลักษณะพฤติกรรมเช่น การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การมีความละเอียดรอบคอบต่อการทำงาน การไม่พูดลับหลังหลอกลวง การไม่คิดโลภในของของผู้อื่น เป็นต้น

2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การมีความจริงใจต่อผู้อื่น การไม่กล่าวคำเท็จต่อผู้อื่น การรักษาความลับสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต การไม่ทุจริต คือควรมีความประพฤติดีทั้งต่อหน้า และลับหลังผู้อื่น เป็นต้น

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ มีลักษณะพฤติกรรม เช่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำ หรือได้รับมอบหมาย และทำได้ดีที่สุด มีความตรงต่อเวลา ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางหาผลประโยชน์ส่วนตน การรักษาและปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น

4. ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ มีลักษณะพฤติกรรม เช่น การไม่คิดประทุษร้ายต่อหมู่คณะ การรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ การไม่นำความลับของหมู่คณะไปเปิดเผย เป็นต้น

นอกจากนี้ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2529 : 7) ได้ให้ความหมายของค่านิยม ความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง ความรู้สึกเชื่ออย่างมีใจของเยาวชนที่ได้รับการปลูกฝังมา และแสดงออกเป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริงคือ ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

ค่านิยมการยกย่องเชิดชูผู้อาวุโส ในสังคมไทยนั้นเป็นที่ยอมรับกันมากจะสังเกตดูได้ตั้งแต่ในองค์การ ระบบของครอบครัว ซึ่งจะมีการเคารพกันเป็นชั้น ๆ

ตั้งแต่พ่อแม่ลงมาลูกคนโตจนกระทั่งคนสุดท้าย คนอายุน้อยจะต้องเชื่อฟังความคิดเห็น จะต้องรับประทานอาหารที่หลัง (หรืออย่างน้อยต้องรอให้ผู้ใหญ่เริ่มตักอาหารใส่ปาก ก่อนผู้น้อยจึงจะเริ่มรับประทานได้) ค่านิยมนี้ติดมาจากบ้าน โรงเรียน ครู มาจนถึงที่ทำงาน (องค์การ) เจ้านายแล้วถึงลูกน้อง รวมความแล้วในสังคมไทยมีการปลูกฝังให้ผู้น้อยเชื่อฟังผู้ใหญ่ทุกระยะทุกเรื่อง (มสธ. "การพัฒนาองค์การ" 2532 : 118)

การประหยัด หมายถึงการรู้จักออมทรัพย์สิ้น เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตน และสังคมตามความจำเป็น ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะ ความเป็นอยู่ส่วนตน และสังคม (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา อ้างในสมนึก คูเมือง 2527 : 21 - 22) สอดคล้องกับความหมายของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2528 : 35) ที่ว่าการประหยัดหมายถึงการรู้จักใช้ทรัพย์สิ้น เวลา ทรัพยากร และพลังงานที่มีอยู่หรือหามาได้เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีสุข นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติยังได้กำหนดแนวปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน เรื่องการประหยัด และออมดังนี้ (เป็นสุวรรณ เศลยานนท์ 2526 : 25 - 26)

1. มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย
2. มีความพอดี โดยมีการละเว้นการผ่อนสิ่งที่ไม่เกินความสามารถ
3. ใช้ทรัพยากร และเวลาให้เหมาะสมมากที่สุด
4. คำนึงถึงฐานะเศรษฐกิจ คิดก่อนใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น
5. ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ฟุ่มเฟือย หรือตระหนี่ถี่เหนียวเกินไป
6. จัดงานและพิธีต่าง ๆ โดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น
7. เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปทำทำให้เกิดประโยชน์
8. รู้จักใช้ ดูแลรักษา และบูรณะทรัพย์ทั้งของตนเองและของส่วนรวม
9. วางแผนการใช้จ่ายให้รอบคอบ มีสัดส่วนเหมาะสม และออมไว้ตาม

สมควร

หลักการและธรรมชาติของค่านิยม

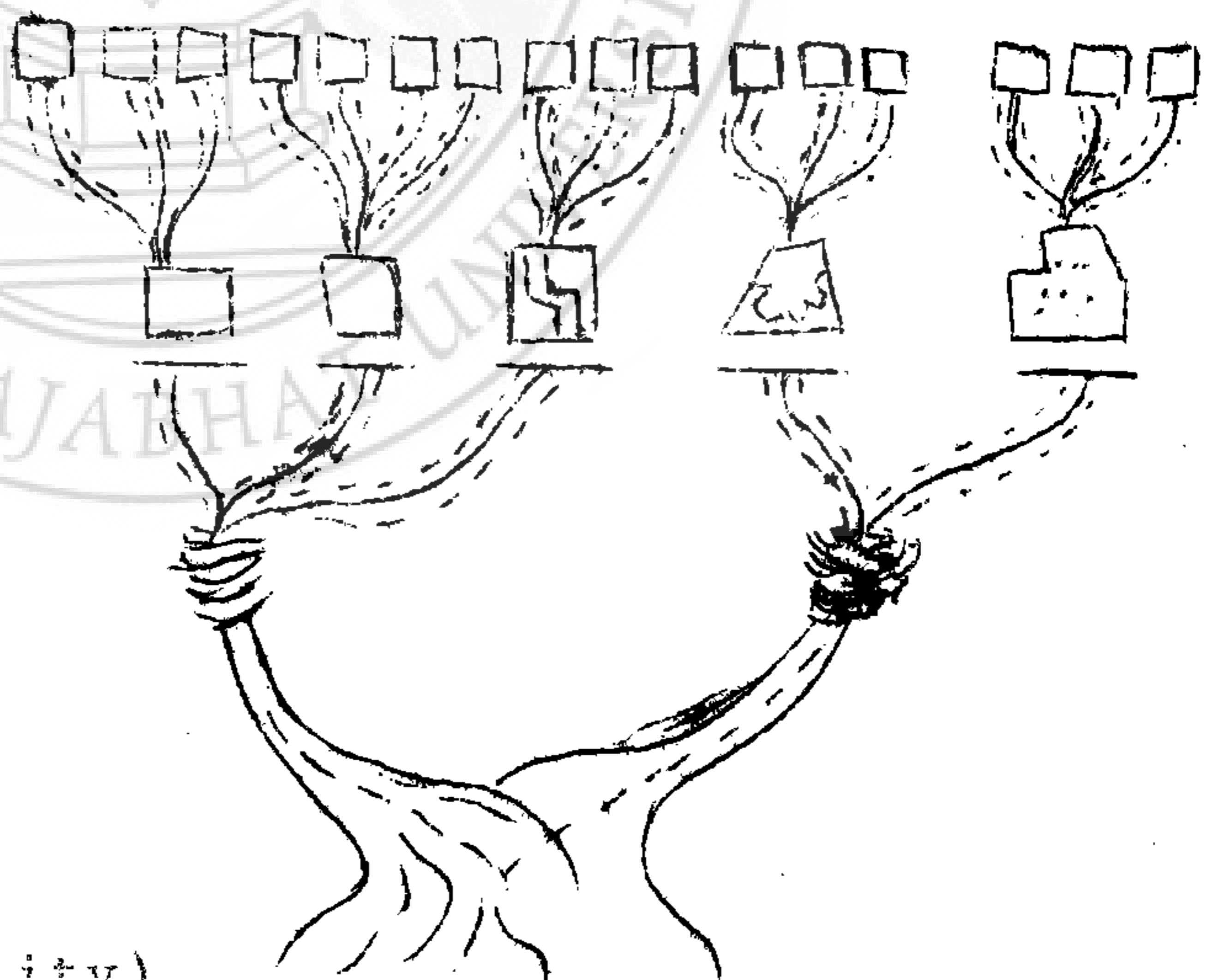
ไอแซงค์ (Eysenck) นักจิตวิทยาสังคมได้เสนอ แผนภาพต้นไม้ (Tree Model) แสดงระดับความรู้สึกต่าง ๆ ขั้นต้นเป็นระดับความรู้สึกที่เป็นความเชื่อ ขั้นที่สองเป็นเจตคติ ขั้นที่สามเป็นค่านิยม ขั้นสุดท้ายเรียกว่าเป็นบุคลิกภาพระดับขั้นต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถมองย้อนกลับไปได้ เช่น มองจากระดับความเชื่อในบุคลิกภาพหรือมองจากบุคลิกภาพไปถึงความเชื่อ จากแผนภาพเราจะเห็นว่าสามารถเปลี่ยนความเชื่อของบุคคลได้ง่าย แต่เปลี่ยนเจตคติของบุคคลได้ยากกว่า และเปลี่ยนค่านิยมของบุคคลได้ยากกว่าเจตคติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลิกภาพของบุคคลเป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลนั้นตลอดไป แม้ว่าค่านิยม เจตคติ ความเชื่อจะเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมหรือสิ่งแวดล้อมก็ตาม (เบญจรัตน์ จารุรัตน์จามน 2527 : 24-25 อ้างใน ส.วาสนา ประมวลพฤษี 2524 : 2 - 3)

ความเชื่อ (Belief)

เจตคติ (Attitude)

ค่านิยม (Values)

บุคลิกภาพ (Personality)

แผนภาพต้นไม้ (Tree Model) แสดงระดับความรู้สึกขั้นต่าง ๆ

ตามแนวคิดของไอแซงค์ (Eysenck)

แรทส์, ฮาร์มิน และไซมอน (Raths, Harmin and Simon, 1966 : 28 - 30 อ้างในสมนึก คูเมือง 2527 : 20) ให้หลักการพิจารณาค่านิยมของบุคคลไว้ ดังนี้

1. เป็นค่านิยมที่บุคคลเลือกค่านิยมนั้น ๆ ได้อย่างอิสระ
2. เป็นค่านิยมที่เลือกจากที่มีอยู่หลายค่านิยม
3. การพิจารณาเลือกค่านิยมนั้น ๆ โดยมีเหตุผลที่บุคคลพึงพอใจ
4. เป็นค่านิยมที่บุคคลภาคภูมิใจที่เลือกค่านิยมนั้น
5. เป็นค่านิยมที่บุคคลยอมรับอย่างเปิดเผยและสนับสนุน
6. เป็นค่านิยมที่บุคคลยึดถือปฏิบัติมิใช่ยอมรับเพียงอย่างเดียว
7. ค่านิยมนั้นบุคคลจะปฏิบัติซ้ำบ่อย ๆ มิใช่เป็นครั้งคราว

ส่วนมิลตัน โรคิช (Milton Rokeach อ้างในวาทิต อุตอามาตย์ 2524 : 15 - 17) ได้ให้แนวคิดของค่านิยม 5 ประการ ดังนี้

1. ค่านิยมของคนเรานั้น สามารถจะนับได้ แม้เราจะทราบว่าพฤติกรรมของคนเรามีมากมาย แต่พฤติกรรมที่ถาวร และที่คนส่วนใหญ่ยอมรับปฏิบัติตามนั้น สามารถจะนับได้ หนึ่งขอบเขตพฤติกรรมของคนเรานั้นที่ถือว่า มีผลต่อความพึงพอใจทางสังคม เศรษฐกิจ หรือทางจิตวิทยา ก็สามารถนับได้ ดังนั้นค่านิยมในฐานะที่เป็นแบบแผนพฤติกรรม จึงสามารถจะนับได้เช่นกัน

2. ความแตกต่างของค่านิยมจะแสดงออกเป็นระดับ (Degree) กล่าวคือ พฤติกรรม แต่ละอย่างที่คนเราแสดงออกต่อบุคคล สิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้น จะมีระดับมากหรือน้อย แตกต่างกันไป เช่น คนเราจะให้คุณค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบมากกว่า เห็นด้วยมากกว่า ชอบน้อยกว่า หรือเห็นด้วยน้อยกว่า เป็นต้น

3. ค่านิยมต่าง ๆ สามารถจะนำมาจัดเป็นระบบค่านิยมได้ (Value System) ค่านิยมนั้นเกิดจากความเชื่อ หรือความรู้สึกเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือเป้าหมายชีวิตที่เห็นว่า ดี หรือชอบ หรือสมควรจะยึดถือเป็นมาตรฐานการดำรงชีวิตได้และถ้ารวมความเชื่อหรือความรู้สึกต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ก็ถือว่าเป็นระบบของค่านิยมเช่นกัน

4. ค่านิยมของคนเรานั้น เป็นตัวการที่บ่งถึงวัฒนธรรม สังคม และสถาบันต่างๆ ของสังคม ตลอดถึงบุคลิกภาพของสมาชิกในแต่ละสังคม กล่าวคือวัฒนธรรมต่าง ๆ ก็ดี สภาพแวดล้อมทางสังคมก็ดี สถาบันต่าง ๆ ก็ดี ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาค่านิยมของคนเรา ดังนั้นถ้าสมาชิกในสังคมนั้น ๆ มีพฤติกรรมเช่นใด ก็สามารถบอกได้ว่า วัฒนธรรม สถาบันต่างๆ ของสังคมและบุคลิกภาพของสมาชิกในสังคมเป็นอย่างไรได้โดยชัดด้วย เช่น คนไทยส่วนใหญ่มีค่านิยมในด้านความนอบน้อมต่อผู้ใหญ่หรือผู้มีพระคุณ เนื่องจากความเชื่อที่ว่า การแสดงความนอบน้อมเป็นกิริยาที่น่ารักและน่านับถือ เป็นต้น

5. ค่านิยมของคนเราจะแสดงออกทางเจตคติ และพฤติกรรม ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมเป็นเรื่องของความนิยมชมชอบ ความต้องการ หรือความพึงใจที่มีอยู่ภายในบุคลิกภาพของแต่ละคน ดังนั้นการที่คนเรามีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปฏิบัติสิ่งนั้น ๆ ตามความนิยม ชมชอบของตน ก็ถือว่าคนเรานั้นได้แสดงค่านิยมของตนออกมา

โจเซฟ เอช ฟิชเตอร์ (Joseph H. Fishter อ้างใน วาทิต อุดา - มาศย์ 2524 : 17 - 18) ได้กล่าวสรุปหน้าที่โดยทั่วไปของค่านิยม ดังนี้

1. เป็นแนวทางที่ใช้ตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่คนเราเกี่ยวข้องด้วยในชุมชน หรือ สังคม และค่านิยมจะช่วยให้แต่ละคนรู้ว่า เขาอยู่ในสภาพเช่นใด ในสายตาของคนอื่น

2. เป็นเครื่องบ่งถึงความสนใจ หรือความพึงใจต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะในสังคมที่ยึดถือวัตถุเป็นสิ่งสำคัญ คือจะชี้ว่าคนนั้น ๆ หรือสังคมนั้น ๆ สนใจหรือพึงใจสิ่งใด และปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร

3. เป็นแบบแผนของพฤติกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากความรู้สึกนึกคิด และการปฏิบัติ

4. เป็นเครื่องชี้แนะให้บุคคลเลือก และแสดงพฤติกรรมที่ตนพอใจ

5. เป็นเครื่องควบคุมสังคม และขัดขวางความกดดันในสังคม ค่านิยมในสังคมจะมีอิทธิพลให้คนเราปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็น

การปฏิบัติสิ่งที่ดีควรปฏิบัติ และส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกในสิ่งดีงามในจิตใจ ขณะเดียวกันค่านิยมเป็นเครื่องที่คอยขัดขวางพฤติกรรมที่จะสร้างความกดดันในสังคม ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยให้หมดสิ้นไป

6. เป็นแนวทางที่แสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว (Solidarity) ของกลุ่มชน หรือสังคม ค่านิยมจะเป็นตัวเชื่อมโยงให้สมาชิกในสังคมเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่จะร่วมมือกันปฏิบัติในสังคมของตนได้เป็นอย่างดี

ส่วนพิเศษฯ ประจวบปัจจนิก (2529 : 19) ได้ให้ความเห็นว่า ค่านิยมจัดเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม จึงจัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากแก่บุคคล ค่านิยมมีบทบาทหน้าที่สำคัญสามประการ คือ ประการแรกทำหน้าที่เป็นตัวช่วยตัดสินใจในการเลือกกระทำ เมื่อบุคคลได้เลือกตัดสินใจกระทำลงไปแล้ว จะช่วยลดความขัดแย้งในการดำเนินชีวิตของบุคคลลงไปได้มาก ประการที่สองค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนชีวิตให้แก่บุคคล โดยที่ค่านิยมทั้งหมดที่บุคคลยึดถือจะเป็นแนวทางให้บุคคลทราบว่าควรจะดำเนินชีวิตไปเช่นไร ประการที่สามค่านิยมทำหน้าที่เป็นเครื่องคุ้มกัน มิให้บุคคลประพฤตินอกระเบียบของสังคม หรือทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลนั่นเอง

จากความหมายหลักการ และธรรมชาติของค่านิยม พอจะสรุปความหมายและลักษณะของค่านิยมดังนี้ ค่านิยม เป็นความเชื่อ หรือความคิดที่บุคคลได้วิเคราะห์คัดเลือกเฉพาะสิ่งที่พึงปรารถนาจากการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติต่อไป และอาจมีการเปลี่ยนแปลงตัวความเชื่อเมื่อสิ่งใหม่ที่เข้ามา มีคุณค่าดีกว่าคุณค่าของเดิมที่มีอยู่

กระบวนการพัฒนาค่านิยม

กีระ ชัยยุทธยรรยง (2534 : 62 - 63) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาค่านิยมของเบนจามิน บลูม, แรทส์, ฮาร์มัน และ ไชนอน สรุปได้ดังนี้

เบนจามิน บลูม (Benjamins Bloom) ได้กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาค่านิยมเป็นระบบและขั้นตอนอย่างชัดเจน คนเราต้องได้รับประสบการณ์หรือสิ่งเร้า จึงจะเกิดความรู้ ความตระหนักและความสำนึกว่า สิ่งใดควรรับสิ่งใดไม่ควรรับ จะ

เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อประสบการณ์ หรือสิ่งเร้าในลักษณะต่าง ๆ เช่น ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย จากนั้นแล้วจึงสร้างความนิยมชมชอบ หรือการประเมินคุณค่าในสิ่งที่ตนเห็นว่าพอใจ ชอบใจ หรือดี จึงจะนำมาจัดลำดับความนิยมชมชอบหรือความพึงใจให้เป็นระบบ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของตน เพื่อใช้เป็นมาตรฐาน หรือเกณฑ์ในการตัดสินใจปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ต่อไป ดังแผนภูมิข้างล่างนี้

1. การรับรู้ (Receiving) ซึ่งสังเกตได้จาก
  - ความคิดตระหนัก
  - ความพอใจที่จะรับรู้
  - การเลือกรับรู้เฉพาะสิ่งที่ตนพอใจ
2. การแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนอง (Responding) ซึ่งสังเกตได้จาก
  - การยินยอมในการตอบสนอง
  - ความต้องการที่จะตอบสนอง
  - ความพึงพอใจในการตอบสนอง
3. การสร้างค่านิยม (Valuing) ซึ่งสังเกตได้จาก
  - การยอมรับค่านิยมบางอย่าง
  - การแสดงความชอบค่านิยมบางอย่าง
  - การแสดงความผูกพัน
4. การจัดระบบค่านิยม (Organization) ซึ่งสังเกตได้จาก
  - การแสดงแนวคิดรวบยอดของค่านิยมที่ตนผูกพัน
  - การจัดระบบค่านิยม
5. การแสดงเอกลักษณ์ตามค่านิยมที่ตนยึดถือ (Characterization) ซึ่งสังเกตได้จาก
  - การตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์
  - การแสดงพฤติกรรมตามเอกลักษณ์ของตนเอง

ซึ่งสอดคล้องกับการจัดลำดับขั้นการพัฒนาทางด้านจิตใจของ คาร์วอล และ

ผู้ร่วมงาน (Krathwohl & Other) ได้แบ่งลำดับขั้นของการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านจิตใจออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นรับรู้ หรือการใส่ใจ (Receiving and Attending)
  - 1.1 การรู้จัก (Awareness)
  - 1.2 การอยากรับรู้ (Willingness to Receive)
  - 1.3 การควบคุม หรือ เลือกรับรู้ (Controlled or Selected Attention)
2. ขั้นตอบสนอง (Responding)
  - 2.1 การยินยอมตอบสนอง (Acquiescence in Response)
  - 2.2 การเต็มใจตอบสนอง (Willingness to Response)
  - 2.3 การพอใจตอบสนอง (Satisfaction in Response)
3. ขั้นสร้างคุณค่า (Valuing)
  - 3.1 การยอมรับคุณค่า (Acceptance of Value)
  - 3.2 การนิยมชมชอบในคุณค่า (Preference for Value)
  - 3.4 การเชื่อถือในคุณค่า (Commitment or Conviction)
4. ขั้นจัดระบบคุณค่า (Organization)
  - 4.1 การสร้างความคิดรวบยอด (Conceptualization of Value)

ทางซ้าย

ความสนใจ

ค่านิยม

4.2 การจัดระบบคุณค่า (Organization of a Value System)

5. ชั้นสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a Value Complex)

5.1 การรวบรวมระบบคุณค่า (Generalized Set)

5.2 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization)

ส่วนแรทส์, ฮาร์มิน และไซมอน (Raths, Harmin and Simon) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาค่านิยมไว้ 3 ขั้นใหญ่ ๆ ดังนี้

ฐานที่ 1 การเลือกค่านิยม โดย

ขั้นที่ 1 สืบรวจทางเลือกที่จะปฏิบัติอย่างเสรี คือการที่บุคคลได้สำรวจว่ามีทางเลือกที่จะปฏิบัติอะไรบ้าง แล้วค่อย ๆ พิจารณาเลือกคัดทางเลือกที่ไม่ต้องการปฏิบัติออกจนเหลือทางเลือกที่จะเลือกปฏิบัติเพียงทางเดียว

ขั้นที่ 2 พิจารณาผลที่เกิดจากทางเลือกที่จะปฏิบัติ คือ ก่อนปฏิบัติพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากทางเลือกปฏิบัติว่ามีผลเป็นอย่างไร ถ้าเป็นผลดีที่น่าพอใจเป็นอย่างไร และถ้าเป็นผลไม่ดีที่ไม่พอใจเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 3 ตัดสินใจเลือกโดยเสรีคือ การที่บุคคลเลือกด้วยความเต็มใจ พอใจในการเลือก ไม่ได้เลือกเพราะถูกบังคับจากใครทั้งสิ้น ไม่ได้หวังผลตอบแทนไม่ได้กลัวถูกลงโทษไม่ได้กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์ โดยบุคคลนำทางเลือกปฏิบัติทั้งหมดที่น่าจะเป็นไปได้ พร้อมทั้งพิจารณาถึงผลที่จะเกิดจากทางเลือกในการปฏิบัตินั้น ๆ อย่างละเอียดด้วยเหตุและผล แล้วเลือกปฏิบัติจึงจะเรียกว่ามีอิสระในการคิดและเลือก

ฐานที่ 2 การเห็นคุณค่า

ขั้นที่ 4 มีความสุขความภูมิใจในสิ่งที่เลือกนั้น คือ เมื่อบุคคลตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติได้แล้ว สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เขามีความสุข รู้สึกภาคภูมิใจ เพราะมันเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตของเขา

ขั้นที่ 5 เต็มใจที่ยึดมั่นในสิ่งที่เลือกนั้นอย่างเปิดเผย คือ เมื่อบุคคลมีความสุข รู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนได้เลือก ก็อยากจะบอกให้บุคคลอื่นได้รับรู้ด้วย พยายามที่จะประกาศให้บุคคลอื่นได้ทราบถึงการตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติของตน

ฐานที่ 3 การปฏิบัติให้เป็นกิจนิสัย

ขั้นที่ 6 การแสดงค่านิยมหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดกับสิ่งที่เลือกแล้ว คือ การที่บุคคลเลือกสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว ปฏิบัติหรือกระทำในสิ่งที่ตนได้เลือก อีกทั้งพยายามลงทุนด้วยการเดินทาง ยอมเสียเงินเสียเวลา เสียกำลัง ทุกอย่างในการถ่ายทอดทัศนคติของตนให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตาม เป็นการยืนยันยึดมั่นสนับสนุนหรือส่งเสริมค่านิยมของตน

ขั้นที่ 7 การปฏิบัติซ้ำ ๆ ว่าเป็นกิจนิสัย หรือเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต คือ เมื่อบุคคลมีค่านิยมใดแล้วก็มี การปฏิบัติหรือการกระทำสิ่งนั้น ๆ อยู่เสมอ จนเป็นลักษณะนิสัยปกติที่ใช้ในชีวิตประจำวัน นั่นคือกระบวนการพัฒนา ค่านิยม หากค่านิยมที่บุคคลมีอยู่นั้นได้ผ่านฐานทั้ง 3 ฐานซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอนนั้นก็ถือว่าค่านิยมนั้นเป็นค่านิยมที่สมบูรณ์ หากขาดขั้นตอนใดหรือปฏิบัติข้ามขั้นตอนถือว่าเป็นค่านิยมเฉพาะส่วน หรือเป็นตัวบ่งชี้ค่านิยม ไม่จัดเป็นค่านิยมที่สมบูรณ์ ซึ่งขั้นตอน 7 ขั้นดังกล่าวควรนำมาพิจารณาให้สัมพันธ์กับค่านิยมที่แต่ละบุคคลยึดถืออยู่ อย่างเหนียวแน่น ค่านิยมที่สมบูรณ์จะพัฒนามาจากกระบวนการที่คำนึงถึงความรู้สึก ความคิด ความต้องการ และการกระทำผสมผสานกัน เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดยั้ง

นอกจากนี้ นาคยา บิลันธานนท์ (2526 : 35 - 37) ได้ให้ความหมายของคำว่า การกระทำค่านิยมว่า เป็นกระบวนการพัฒนา ค่านิยม ที่ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้ที่จะตัดสินใจ ตั้งเป้าหมายและวางแผนในชีวิตตลอดจนพัฒนาความคิดเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความหมาย แรทส์, ฮาร์มัน และ ไชมอน (Raths, Harmin and Simon อ่างในนาคยา บิลันธานนท์, 2526 : 35 - 36) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า "เราไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกับค่านิยมเฉพาะอย่าง ที่บุคคลมีอยู่ แต่เราเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ทำให้บุคคลได้ค่านิยมนั้นมากกว่า ดังนั้นสิ่งสำคัญก็คือ กระบวนการอะไรบางอย่างที่จะมีผลต่อการได้มาซึ่งค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง ความ

คิดนี้มาจากข้อสมมติฐานที่ว่า ไม่ว่าจะ เป็นค่านิยมอะไรก็แล้วแต่ที่บุคคลมีอยู่ ควรจะ ทำให้เขาสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยดีและอย่างฉลาด เช่นเดียวกับการมีค่านิยมอื่น

นอกจากนี้เขายังกำหนดเกณฑ์ที่จะทำให้บุคคลมีค่านิยมที่สมบูรณ์ได้ ซึ่งเกณฑ์ เหล่านี้ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาค่านิยมด้วยเป็นกระบวนการการกระจำง ค่านิยม หากค่านิยมที่บุคคลมีอยู่นั้นพัฒนาการมาจากขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นตอนดังกล่าวข้าง ต้นถือได้ว่าค่านิยมนั้นเป็นค่านิยมที่สมบูรณ์

การวัดค่านิยม

วาทีต อุตอามาตย์ (2524 : 18 - 20) ได้ศึกษาวิธีการ และกระบวนการ วัดค่านิยมจากเอกสารต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

เฟรด เอ็น เคอริงเยอร์ (Fred N. Kerlinger) กล่าวว่า ค่านิยม ของคนเรานั้น สามารถจะวัดได้จากพฤติกรรม เจตคติ หรือความคิดเห็นของคนเรา ทั้งนี้เนื่องมาจากค่านิยมเป็นการแสดงค่านิยมที่ชอบต่อบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ ต่าง ๆ โดยการประเมินค่าหรือตีคุณค่าภายใต้บรรทัดฐานของสังคม ค่านิยมของ คนเรานั้นจะแสดงออกในทิศทางดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ เห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วย ส่วนจัม นันแนลลี่ (Jum Nunnally) กล่าวว่าการศึกษาหรือวัดค่านิยม มีลักษณะคล้ายคลึงกับการวัดความสนใจหรือแม้แต่เจตคติ ทั้งนี้เพราะค่านิยม ความ สนใจและเจตคติมีลักษณะใกล้เคียงกัน ถึงแม้จะไม่ใช่ออย่างเดียวกันก็ตาม แม้เครื่องมือ (Instrument) ที่ใช้วัดความสนใจ หรือเจตคติ ก็สามารถนำมาใช้วัดค่านิยม โดยเฉพาะเครื่องมือประเภทมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กับเรื่องดังกล่าว

โรบิน และวิลเลียม (Robin and William) กล่าวว่า การที่จะทราบว่าคนเราหรือสังคมมีค่านิยมอย่างไร จะสังเกตได้จากพฤติกรรม 4 ประการ คือ 1) การเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมนั้น ๆ ว่าชอบ เลือกทำอะไร ชื้ออะไร ชอบทำงานอะไร คบเพื่อนบ้านแบบไหน เลือกโรงเรียน

ประเภทใด และขอบข้อเครื่องใช้แบบใด 2) ความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ของคน
 ในสังคม โดยดูว่าคนในสังคมนั้น ๆ สนใจเรื่องอะไรในชีวิตครอบครัว ชีวิตการ
 งาน และชีวิตในสังคม ตลอดจนเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตส่วนตัวของแต่ละคน
 3) ความคิดเห็นของคนในแต่ละสังคมที่แสดงออกในลักษณะของการเขียน หรือการ
 แสดงความคิดเห็น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักการและอุดมการณ์ตามค่านิยมของผู้เขียน
 หรือผู้แสดงความคิดเห็นออกมาให้ทราบเสมอ ๆ และ 4) การสนทนาของบุคคล
 โดยทั่วไป ตลอดถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน แนวคิดเช่นนี้มีลักษณะคล้าย-
 คลึงกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ เครือแก้ว ซึ่งกล่าวถึงทางสังเกตค่านิยมของคนเราว่า
 การที่จะทราบว่าบุคคลนั้นหรือบุคคลนี้มีค่านิยมอะไรนั้น เราก็พอจะสังเกต หรือดูได้
 อย่างคร่าว ๆ จากพฤติกรรมต่าง ๆ 5 ประการ คือ 1) ดูจากสิ่งที่บุคคลได้เลือก
 ในชีวิตประจำวันของเขาว่าคนนั้นได้เลือกทำอะไร ชื่ออะไร เป็นต้น ซึ่งพอจะเป็น
 ช่องทางให้เราเข้าใจถึงค่านิยมของคนนั้น ๆ ได้ 2) ดูจากทิศทางแห่งความสนใจ
 ของบุคคล คนเราแต่ละคนจะมีทิศทางของความสนใจที่พอจะสังเกตได้ 3) ดูได้
 จากคำพูดที่แสดงออกโดยทั่วไป ซึ่งคนเรามักแสดงค่านิยมของตัวเองออกมาทาง
 คำพูดเสมอ เช่น พูดว่า สิ่งนั้นดีสิ่งนั้นไม่ดี ความประพฤติอย่างนั้นน่าเกลียด อย่าง
 นั้นน่าชมเชย เป็นต้น 4) ดูได้จากคำพูดที่ใช้ในการสนทนาเราจะสังเกตเห็นเสมอ
 เสมอในวงสนทนาทั่วไปว่า คำพูดหรือความคิดเห็นบางสิ่งบางอย่างจะทำให้
 ทราบค่านิยมของคนนั้น ๆ ว่ามีอะไรบ้าง และ 5) ดูได้จากความคิด การเขียนของ
 บุคคลซึ่งมักจะแสดงออกถึงหลักการ อุดมการณ์ ความคิด ความฝัน และ ทัศนคติของ
 ตัวเองออกมาเสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางที่จะทำความเข้าใจค่านิยมของแต่ละคนได้เป็น
 อย่างดี

คาชิวอล บลูม และมาไซ (กมล กุประเสริฐ 2528 : 6 - 7) ได้เสนอ
 วิธีการวัดโดยสร้างสถานการณ์ และใช้เกณฑ์การพัฒนาของพฤติกรรมด้านความรู้สึก
 (Affective Domain) ซึ่งมีขั้นตอนในการวัด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกสถานการณ์

การเลือกสถานการณ์ เพื่อให้ให้นักเรียนพิจารณาเลือกความรู้สึก

หรือความคิดเห็นเชิงจริยธรรมนั้น จะต้องคำนึงถึงสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และที่ผูกพันกับจริยธรรมนั้นโดยอาศัยหลักของการวิเคราะห์พฤติกรรมมาช่วย กล่าวคือ ถ้ามีการวิเคราะห์พฤติกรรมจริยธรรมไว้แล้ว ก็นำพฤติกรรมย่อยมาผูกเป็นเรื่องในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น สถานการณ์ทางด้านสถานที่ได้แก่ในห้องเรียน ในโรงเรียน ในบ้าน ในที่สาธารณะ สถานการณ์ทางด้านกิจกรรม ได้แก่การเรียน การเล่นเกม การทำงาน เป็นต้น

ตัวอย่าง สถานการณ์สำหรับจริยธรรมความเมตตา กรุณา ที่เลือกไว้ ได้แก่

1. ให้เพื่อนหยิบยื่นหนังสือ หรือ เครื่องเขียน
2. แบ่งปันขนมให้เพื่อน
3. พุดให้กำลังใจแก่เพื่อน ๆ ในการทำงาน
4. แสดงความยินดีที่เพื่อนได้รับคำชมเชยจากครู สถานการณ์ที่

ใช้สำหรับสร้างแบบวัดแต่ละจริยธรรม ควรใช้ประมาณ 5 สถานการณ์

ขั้นที่ 2 การแต่งสถานการณ์

จากสถานการณ์ที่เลือกไว้ในขั้นที่ 1 ตัดลงนำมาแต่งเติมให้เป็นสถานการณ์ที่บุคคลในสถานการณ์ปฏิบัติคล้อยตามหรือขัดแย้งกับจริยธรรม (ในตัวอย่างคือความเมตตา กรุณา) เพื่อให้เกิดแง่มุมที่จะให้นักเรียนพิจารณา และในขั้นนี้ถ้าจะทำให้สถานการณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น ควรใช้ภาพช่วย เพราะจะทำให้ไม่ต้องอธิบายสถานการณ์ด้วยภาษาเป็นข้อความที่ยาวเกินไป (ซึ่งจะทำให้เข้าใจยาก) ดังเช่น ภาพและคำถามต่อไปนี้

ให้เพื่อนหยิบยืมหนังสือ

คำถาม นักเรียนเห็นด้วยกับความคิดของสมศักดิ์ ในข้อใด

การตั้งสถานการณ์นี้ ถ้าจะให้ ได้สถานการณ์ที่ดีและเป็นตัวแทนของสถานการณ์ ที่จะมีการแสดงออกทางจริยธรรมครูควรให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้ได้ความคิดที่รัดกุมและถูกต้อง

ขั้นที่ 3 การแต่งตั้งตัวเลือก

การแต่งตั้งตัวเลือกให้นักเรียนเลือก ต้องเป็นข้อความที่แสดงถึงความรู้สึก หรือความคิดเห็น ที่สะท้อนพฤติกรรมในแต่ละชั้นของพฤติกรรมทางด้านความรู้สึก ในที่นี้จะสรุปลักษณะสำคัญของพฤติกรรมในแต่ละชั้น เพื่อเป็นแนวทางของการแต่งตั้งตัวเลือกดังนี้

	ระดับของความรู้สึก	ลักษณะข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรม
1	ขั้นรับความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. แสดงถึงความสนใจต่อสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม และเรื่องราว 2. กล่าวถึงการแยกแยะความแตกต่างของสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม และเรื่องราว 3. กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของสิ่งของ ความคิด พฤติกรรมและเรื่องราว ทั้งสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม และเรื่องราวเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ผูกพันกับจริยธรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง
2	ขั้นตอบสนอง <ol style="list-style-type: none"> 1) ขั้นตอบสนองตามคำสั่ง 2) ขั้นตั้งใจ และพอใจตอบสนอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระบุถึงการจะปฏิบัติ หรือการปฏิบัติตามคำสั่ง คำสอน คำแนะนำ กฎเกณฑ์ บทบาท และหน้าที่ นโยบายน (อันแสดงถึงการเชื่อฟัง หรือคล้อยตาม) 1. กล่าวถึงความตั้งใจปฏิบัติ (หรือจะปฏิบัติ) 2. กล่าวถึงการปฏิบัติด้วยการอาสาสมัคร 3. กล่าวถึงความพึงพอใจ ความยินดี ความสนุกสนานที่ได้ปฏิบัติ
3	ขั้นเห็นคุณค่า <ol style="list-style-type: none"> 1) ขั้นยอมรับคุณค่า 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กล่าวถึงการยอมรับ ความซาบซึ้ง ความชื่นชมต่อสิ่งของ ความคิด หรือการปฏิบัติ 2. กล่าวแสดงการยกย่อง ชมเชย ต่อการปฏิบัติ 3. กล่าวถึงความพยายามในการปฏิบัติให้บ่อยขึ้น

ขั้นของความรู้สึก	ลักษณะข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรม
2) ขั้นแสดงความนิยม และ การยึดมั่นใน คุณค่าอย่างเปิดเผย	1. กล่าวถึงการสนับสนุน การช่วยเหลือ การเข้าร่วม ร่วมดำเนินการ การเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวกับ การปฏิบัติที่สอดคล้องกับคุณค่าที่ยึดถือ 2. กล่าวถึงการเข้าร่วมในกลุ่มบุคคล ที่มีสิ่งยึดถือ คล้ายกัน 3. กล่าวถึงการปฏิบัติด้วยความเชื่อมั่น ความ ศรัทธา และ ความที่ตรงต่อคุณค่าที่ยึดถือ 4. กล่าวถึงการคัดค้านการปฏิบัติ ที่ไม่สอดคล้อง กับคุณค่าและการปกป้องการปฏิบัติที่ตนเห็น คุณค่า

พฤติกรรมทางสังคมที่เบี่ยงเบน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน
 สรุปได้ว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีลักษณะดังนี้

1. พฤติกรรมไม่เหมาะสมกับวัย
2. พฤติกรรมที่มีความสามารถต่ำ (Inadequate Behavior) (ไม่นับ
 พวكبัญญาอ่อน)
  - พฤติกรรมที่แสดงออกมาในแง่ ๆ
  - ไม่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม
  - ขาดการตัดสินใจที่ดี
  - ไม่มีความรับผิดชอบ
  - ขาดความกระตือรือร้น
  - ไม่ช่วยตัวเอง

3. พฤติกรรมหลีกเลี่ยงสังคม (Schizoid Behavior)

- ไม่ชอบเข้าสังคม ชอบอยู่ตามลำพัง
- หลีกเลี่ยงการแข่งขัน
- ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่นได้
- ตั้งตัวเองออกจากสังคม
- มีความรู้สึกไว อ่อนไหวง่าย
- ชอบเพื่อน
- เก็บกดไม่แสดงออก

4. พฤติกรรมแปรปรวน (Cyclothymic Behavior)

เป็นคนที่มีความแปรปรวนง่าย สลับกันระหว่างความร่าเริงกับเศร้าซึม คือบางครั้งอารมณ์ดีร่าเริง พุดมาก เออะอะวุ่นวาย มีความกระตือรือร้น มีความทะเยอทะยาน จะเปลี่ยนเป็นอารมณ์เศร้าเฉยๆ มีความวิตกกังวลสูง มองโลกในแง่ร้าย มีพฤติกรรมเฉื่อยชา หงุดหงิดรู้สึกท้อแท้ หดก้าลงใจ พฤติกรรมจะแกว่งไกวมาก สลับระหว่าง 2 แบบหมุนเวียนเป็นวงจร

5. พฤติกรรมแบบระแวง (Paranoid Behavior)

- เป็นคนลำบากในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนอื่น
- มีความรู้สึกไวมาก
- ไม่ยืดหยุ่น
- ไม่เปลี่ยนความคิดง่าย ๆ
- มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนสำคัญ เป็นคนเก่ง เป็นคนดีมากเกินไป

ชอบติเตียนผู้อื่น โจมตีผู้อื่น

6. พฤติกรรมแบบสยยอมและก้าวร้าว (Passive - Aggressive Behavior)

- เป็นคนที่มีพฤติกรรมที่มีลักษณะทั้งสยยอมและก้าวร้าว
- แสดงออกของความก้าวร้าวในลักษณะเฉยๆ เก็บกดความเคียด

แค้นไวลึก ๆ

- แสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะของการขัดขึ้น คือดึง โยกโย้ ขัดขวางไม่ให้ความร่วมมือ ผลัดวันประกันพรุ่ง เป็นการแสดงออกของพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พอใจ ไม่กล้าแสดงออกมาอย่างเปิดเผย

7. พฤติกรรมแบบพึ่งพาผู้อื่น (Dependent Behavior)

- มีพฤติกรรมไม่เป็นตัวของตัวเอง
- ขาดความเชื่อมั่น
- คอยพึ่งพาผู้อื่น มีพฤติกรรมเกาะติดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะคนที่เข้มแข็งกว่า หรือ เก่งกว่า
- ไม่ชอบการแข่งขัน

8. พฤติกรรมแบบก้าวร้าว (Explosive Behavior)

- แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทั้งร่างกายและวาจา
- เป็นคนที่ระเบิดพฤติกรรมโกรธออกม่าง่าย ๆ เมื่ออยู่ในสภาวะถูกบีบคั้น หรือ เมื่อเผชิญเหตุการณ์ที่ยุ่งยากไม่พอใจ
- ไม่สามารถควบคุมสติสัมปชัญญะได้มักแสดงความก้าวร้าวเกินกว่าเหตุ ถ้าถูกขัดขวางจะรุนแรงมาก โดยเฉพาะกับบุคคลที่สามารถข่มขู่ได้

9. พฤติกรรมย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive - Compulsive Behavior)

- เป็นคนที่มีความวิตกกังวลสูงในเรื่องต่าง ๆ
- ยึดมั่นมาตรฐานเหนือกฎเกณฑ์จนเกินไป จะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และมีการตรวจสอบซ้ำแล้วซ้ำอีก

10. พฤติกรรมแบบฮิสทีเรีย (Hysterical Behavior)

- คนที่มีอารมณ์หวั่นไหว ไม่แน่นอน อารมณ์ไม่คงที่
- แสดงพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น
- มีบุคลิกภาพ 2 อย่างขัดแย้งกัน เช่นบางครั้งสงบเสงี่ยมบางครั้งมีบุคลิกเปรี้ยว

11. พฤติกรรมต่อต้านสังคม (Anti - Social Behavior) เช่น

- มีปฏิกริยาต่อต้านสังคม

- ทำร้ายสังคม

- ไม่ให้ความร่วมมือ ต่อต้านสังคม

- แสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ

- ไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์

- กระทำพฤติกรรมโดยขาดสติ เช่น เกะกะ เกเร หนีโรงเรียน

ขโมย ดัดยา ดัดสิ่งเสพติด ดัดแอลกอฮอล์ มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

- ชอบทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือตนเอง จนถึงก่ออาชญากรรมฆ่าคนตาย ทำผิดกฎหมาย

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปความหมายของพฤติกรรมทางสังคมที่เบี่ยงเบนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า พฤติกรรมทางสังคมที่เบี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่ประพฤติไม่เหมาะสม ที่เด็กและเยาวชนพึงประพฤติและปฏิบัติซึ่งขัดต่อระเบียบของโรงเรียน กฎหมาย และศีลธรรม

อีริกสัน (Erikson อ้างในโสภา ชีปัลมันท์ 2536 : 112-114)

นักจิตวิทยาพัฒนาการได้ศึกษาหาความสัมพันธ์เกี่ยวกับ พัฒนาการทางด้านจิตใจของวัยรุ่นกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม โดยให้ความเห็นว่าวัยรุ่นเป็นช่วงของการเลียนแบบ การเลียนแบบเกิดขึ้นจากเด็กเกิดความสงสัยในบทบาทเกี่ยวกับ "ตนเอง" ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่เด็กได้รับไม่สามารถตอบคำถามข้อสงสัยเกี่ยวกับตัวของเด็ก หรือเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิตของเด็กได้อย่างชัดเจนถูกใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วอร์ฟ เกโด และเทอร์แมน (Wolf Gedo and Terman) ได้เน้นให้เห็นเกี่ยวกับความเข้าใจตนเองและการสำคัญตนเองของวัยรุ่นที่ทำให้เด็กลดบทบาทความสัมพันธ์กับพ่อแม่ลง และเพิ่มความต้องการที่จะเข้าไปมีความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน และจุดนี้เองที่เริ่มนำเด็กให้เข้าไปสู่การกระทำที่ไม่เหมาะสมได้ หากเด็กไปได้ค่านิยมที่ผิด ๆ จากกลุ่มเพื่อนที่ชื่นชมในสิ่งผิดว่าเป็นสิ่งดีควรแก่การยกย่อง พฤติกรรมจากแก๊งค์ที่เด็กที่ชื่นชมก็จะเป็นตัวกระตุ้นนำเด็กไปสู่การกระทำผิด หรือกระทำในสิ่งที่ยึดต่อระเบียบและกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคล เกิดจากการที่บุคคลได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ

อย่างรุนแรง และมีลักษณะต่อเนื่องจนมีผลให้บุคคลไม่สามารถทนต่อความกระทบกระ-
 เทือนใจนั้น ๆ ได้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตใจได้แก่ การบีบคั้นทางจิตใจ ความไวต่อการ
 รับความรู้สึกของบุคคลอื่น ความตึงเครียดและความก้าวร้าว ส่วนพฤติกรรมเบี่ยง-
 เบนที่เกิดจากสาเหตุหรือปัจจัยทางสังคมนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social
 Learning Theory) ได้กล่าวว่า "บางทีการเสริมแรงก็ไม่จำเป็นเสมอไปที่จะทำ
 ให้เกิดการเรียนรู้" นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่า การติดตามดูพฤติกรรม
 ของบุคคลใดก็ตามจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และในเวลาต่อมาการเรียนรู้ดัง
 กล่าวจะสามารถนำมาใช้กับสถานการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นได้ จากความเชื่อนี้ทำให้พบ
 ว่าแบบอย่างของพฤติกรรม (Modeling) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากต่อพฤติกรรม
 ของบุคคล แบบอย่างของพฤติกรรมเป็นกระบวนการ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
 พฤติกรรมเพราะบุคคลสามารถการเรียนรู้ได้จากการเฝ้ามองพฤติกรรมของบุคคลอื่น
 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกิตติพงศ์ พัฒนพงศ์ (2538 : 380) ที่ศึกษาพฤติกรรม
 เบี่ยงเบนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิเคราะห์ที่
 เชิงปริมาณทางสังคมจิตวิทยา โดยศึกษากับนักเรียนจำนวน 1,017 คน และปัจจัย
 10 ตัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้แก่ ความรู้สึกผูกพันกับสังคม การมีเป้าหมาย
 ทางการศึกษา ความสามารถทางการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจของนักเรียน
 การยับยั้งภายใน การรับรู้ความรุนแรงในการลงโทษ ความใกล้ชิดกับผู้มีพฤติกรรม
 เบี่ยงเบน การยอมรับตัวแบบที่เบี่ยงเบน การเสริมแรง และเพศ พบว่าตัวแปรที่ส่ง
 ผลต่อพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนมี 4 ปัจจัยได้แก่ ความใกล้ชิดกับผู้เบี่ยงเบน การยอมรับ
 ตัวแบบที่เบี่ยงเบน การเสริมแรง และเพศของนักเรียน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเลียนแบบและ
 พยายามยึดแบบที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งมักจะขัดแย้งกับสภาพที่เป็นจริงในสังคมทำให้เกิด
 เกิดความคับข้องใจ เช่น เห็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ใหญ่ในสังคมสูบบุหรี่ ดื่ม
 สุรา มีงานเลี้ยงสังสรรค์ เขาคิดว่านั่นคือแบบอย่างที่ดี แต่ขณะเดียวกันจะได้รับการ
 สั่งสอนจากบิดา มารดา หรือครู ว่าการกระทำ หรือพฤติกรรมนั้น ๆ ไม่เหมาะสม
 สำหรับเด็กทำให้วัยรุ่นรับไม่ได้เนื่องจากเขามีความคิดว่าเขาโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว จาก

ความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่ความไม่เข้าใจกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ทำให้เด็กวัยรุ่นไปหาที่พึ่ง คือเพื่อน หากอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมจะช่วยกันดึงไปในทางที่ดี แต่หากเข้าไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ย่อมทำให้มีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนได้ง่าย ดังนั้นพฤติกรรมของเพื่อนสนิทจึงมีผลและเป็นสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นได้

การอบรมเลี้ยงดู

ความหมาย

เซียร์ และคณะ (Sear and other, 1957 : 457 อ้างใน งามตา วณิชานนท์ 2536 : 39) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึงการปฏิบัติสัมพันธ์กันระหว่างบิดามารดากับบุตร ซึ่งหมายรวมถึงการแสดงออกถึงเจตคติ ค่านิยม ความสนใจ และความเชื่อ ควบคู่ไปกับการเลี้ยงดู และฝึกพฤติกรรมต่าง ๆ การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการ ที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องทุกขณะที่เด็กใช้ชีวิตร่วมกับบิดามารดา มีผลต่อพฤติกรรมในปัจจุบัน และสะสมเป็นศักยภาพที่จะแสดงออกในอนาคต จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ชาวอเมริกาจำนวนมาก ทำให้ เซียร์ และคณะ เชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว เป็นเรื่องสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็ก เด็กจะมีพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่เหมาะสมหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับจากบิดามารดาเป็นสำคัญส่วนงามตา วณิชานนท์ (2536 : 72) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึงการที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเด็กในชีวิตประจำวัน เพื่อเลี้ยงดูฝึกอบรมลักษณะพฤติกรรมของเด็กทั้งโดยตรงและทางอ้อม ส่วนวรรณงาม รุ่งพิสุทธิพงศ์ (2533 : 6) ให้ความหมายว่าการอบรมเลี้ยงดูหมายถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ให้แก่เด็ก และดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ (2528 : 3-12) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดูหมายถึงการที่ผู้ใหญ่ใกล้ชิดเด็ก มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถ

จะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้เด็ก ได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูด้วย

ประเภทการอบรมเลี้ยงดู

จากการศึกษาผลงานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู ทั้งในประเทศและต่างประเทศมากมาย สามารถจำแนกประเภทการอบรมเลี้ยงดูตามลักษณะและการปฏิบัติได้เป็นหลายรูปแบบ ดังนี้

1. แบ่งเป็น 2 มิติ

1.1 ดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ (2528 : 3 - 12)

จำแนกประเภท

ดังนี้

1.1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก

1.1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

1.2 วรรณงาม รุ่งพิสุทธิ์พงศ์ (2522 : 6) จำแนกประเภท

ดังนี้

1.2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึงวิธี

การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่าคุณไม่ได้รักหรือสนใจในตัวเขา ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนด หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการทำตามที่ตนเองต้องการ

1.2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึงวิธีการ

อบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าคุณได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมจากผู้ปกครอง ได้รับความรักความอบอุ่น ได้รับการยอมรับทางความคิดเห็นและการแสดง

ออกอย่างมีเหตุผลมีผลจากพ่อแม่ นอกจากนี้วรรณงาม รุ่งพิสุทธิ์พงศ์ (2522 : 22 - 24) ได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแบบ

เข้มงวดกวดขัน โดยศึกษาทฤษฎี เอกสารงานวิจัยและทำ Critical Incident กับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 โรงเรียนวัดอมรินทร์ารามจำนวน 70 คน โดยให้เขียนพฤติกรรมของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็ก ตามรายงานของเด็กสรุปได้ดังนี้

พฤติกรรม	การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย	การเลี้ยงดู แบบเข้มงวดกวดขัน
การให้ความรัก	พ่อแม่จะให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับลูก ทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นที่พ่อแม่เป็นทั้งเพื่อน และผู้ปกครอง	พ่อแม่จะไม่ให้ความสนิทสนมกับลูกเท่าที่ควร พ่อแม่จะทำให้ลูกรับรู้ว่าเด็กดี คือเด็กที่ทำตามความคำสั่ง ซึ่งมักจะทำให้ลูกรู้สึกว่าพ่อแม่เป็นเหมือนผู้บังคับบัญชา หรือผู้คุม
การใช้เหตุผล	พ่อแม่จะให้โอกาสลูกแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และรับฟังความคิดเห็นของลูกเสมอ ก่อนจะลงโทษทุกครั้ง พ่อแม่จะอธิบายเหตุผลให้ลูกฟังก่อนเสมอว่าเหตุใดจึงถูกลงโทษ	พ่อแม่ไม่ยอมรับฟังลูก และจะตัดสินลูกตามความคิดเห็น และความพอใจของตน
การควบคุม	พ่อแม่จะให้อิสระ ให้โอกาสลูกได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ และตัดสินใจด้วยตนเองตามสมควร โดยที่พ่อแม่จะไม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวของลูกมากนัก เมื่อลูกมีปัญหา ก็สามารถขอความเห็นจากพ่อแม่ได้	พ่อแม่จะคอยควบคุมดูแล และสอดส่องพฤติกรรมของลูกในทุก ๆ ด้าน ไม่ให้โอกาสลูกในการตัดสินใจ เกี่ยวกับปัญหาใด ๆ ด้วยตัวเองเลย

พฤติกรรม	การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย	การเลี้ยงดู แบบเข้มงวดกวดขัน
การลงโทษ	พ่อแม่จะใช้วิธีการลงโทษทางจิตใจมากกว่าทางร่างกาย เช่น การตัดสิทธิต่าง ๆ หรือทำเพิกเฉยไม่ให้ความรักความสนใจ ลูกชั่วระยะหนึ่ง จนกว่าลูกจะปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เป็นต้น	มักใช้วิธีการลงโทษทางกาย เช่น ฆ้อนตี หยิก ทูบ เป็นต้น หรือทางอารมณ์ ดุด่า ว่าให้อาย

2. แบ่งเป็น 3 มิติ

2.1 ดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ (2528 : 3 - 13) จำแนกประเภทดังนี้

2.1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก และควบคุมค่อนข้างน้อย

2.1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อย ควบคุมมาก

2.1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อย ควบคุมน้อย

2.2 บาลด์วิน คัลฮอร์น และ เบรสส์ (Baldwin Kalhorn and Bress อ้างในนวลศิริ เปาโรหิต และคณะ (2520 : 198 - 199) ได้กล่าวถึงบรรยากาศในครอบครัวไว้เป็น 3 ประเภท คือ

2.2.1 บ้านที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย (Democratic)

คือบิดามารดาให้อิสระภาพแก่บุตรพอประมาณ มีการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก มักจะเป็นบิดามารดาที่มีการศึกษาดีกว่า ผู้ใช้การปกครองแบบอัตตาธิปไตย เด็กจะมีนิสัยกล้าไม่กลัวคน สนใจซักถามในสิ่งที่ตนไม่รู้

2.2.2 บ้านที่มีการปกครองแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic)

คือ บิดามารดาตั้งกฎการกระทำของเด็กแทบทุกชนิด เด็กจะต้องรักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด

2.2.3 บ้านที่มีการปกครองแบบไม่มีกฎเกณฑ์ (Indulgent) คือ บิดามารดาไม่มีการตั้งกฎข้อบังคับใด ๆ เลย เด็กสามารถกระทำทุกสิ่งทุกอย่างตามความปรารถนาได้

2.3 จรรยา สวรรณทัต และคณะ (2521 : 34) สรุปการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไทย 3 ประเภท ดังนี้

2.3.1 แบบให้ความรัก คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความอบอุ่นเป็นกันเอง และยกย่องเด็ก ให้รางวัลเด็ก มีการแสดงความรักและตามใจเด็กพอสมควรมักพบมากในครอบครัวที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน

2.3.2 แบบลงโทษ คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ใช้การลงโทษเด็กเมื่อเด็กทำผิดด้วยการดุด่า หรือเข่นตีตามแต่ลักษณะของความผิด และมักพบมากในครอบครัวที่พ่อแม่ถึงแก่กรรม หรือแยกกันอยู่

2.3.3 แบบเรียกร้องจากเด็ก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่คาดหวังว่า ลูกของตนจะต้องเป็นไปตามที่ตนตั้งใจไว้ พ่อแม่จะเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ลูกทุกอย่างซึ่งจะพบในครอบครัวคนไทยโดยทั่วไป

2.3.4 สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (2524 : 83 - 85) อ้างใน พันคำ มีโพหนอง 2533 : 45 - 47) ได้ศึกษาค้นคว้า สรุปรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู แบ่งเป็น 3 มิติ ดังนี้

1) แบบอัตตาธิปไตย (Authoritarian) เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดาเป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว มีอำนาจเด็ดขาดในการตั้งเป้าหมายของครอบครัวและกฎเกณฑ์ให้ทุกคนปฏิบัติตาม มารดารับผิดชอบ

งานบ้านทุกอย่างตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูบุตร การตัดสินใจในครอบครัวจะเป็นหน้าที่ของบิดาเท่านั้น ทั้งมารดาและบุตรไม่มีส่วนออกเสียง บิดามารดาไม่แสดงความรักใต่บุตร ความเอาใจใส่ต่อกันมีน้อย ทุกคนปฏิบัติภารกิจของครอบครัวตามหน้าที่ แทนที่จะทำด้วยความเห็นใจ

2) แบบตามใจท่าน (Laissez - faire) เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาต่างก็ไปคนละทางตามความชอบของตน ไม่สนใจในกันและกันและบุตรเท่าที่ควร บิดามารดาเชื่อว่า "เด็กจะดีดีเอง จะชั่วชั่วเอง" ทำให้คิดว่าไม่ต้องรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนบุตรให้ประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติ ถ้าเด็กโตขึ้นเสียคนก็ถือว่าเป็นกรรมของเด็กเอง

3) แบบเสรีประชาธิปไตย (Democratic) เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รับผิดชอบร่วมกันในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและภารกิจอื่น ๆ ของครอบครัว การตัดสินใจใด ๆ ในครอบครัวเกิดขึ้นจากการตกลงเห็นชอบของสมาชิกทุกคนโดยถือความสุขของส่วนรวมเป็นใหญ่บุตรมีโอกาสใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ และรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว มีโอกาสให้หัดคิดริเริ่ม และตัดสินใจในเรื่องจากเล็กไปหาใหญ่ บิดามารดาสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ให้ความรัก ความเอาใจใส่ จัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อให้บุตรเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่ ถ้ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็เป็นโอกาสให้แต่ละคนได้ฝึกการใช้เหตุผลโต้แย้ง

3. แบ่งเป็น 4 มิติ

3.1 พันคำ มีโพนทอง (2533 : 48) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู จำแนกประเภทได้ ดังนี้

3.1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองแสดงความรักต่อลูกอย่างเปิดเผย ให้ความเป็นกันเอง ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ดูแลเอาใจใส่ ยอมรับในความคิดเห็นและเหตุผลของลูก มีความเข้าใจความรู้สึกของลูกเป็นอย่างดี

3.1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบการใช้เหตุผล หมายถึง การอบรม

เลี้ยงดูที่ผู้ปกครองชี้แจงเหตุผลต่าง ๆ ในการกระทำของเด็ก และการบอกให้ลูก
 กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ใช้อำนาจในการขู่บังคับ ไม่ใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง และมีการ
 ลงโทษพอควรแก่การทำผิดของเด็ก

3.1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันหมายถึง การอบรม
 เลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกที่ตัวเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควรต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่
 ผู้ปกครองกำหนดไว้ ไม่ถามความคิดเห็น มีการลงโทษเมื่อไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง มีการ
 ลงโทษทางกาย

3.1.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การ
 อบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกที่ตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุนหรือ
 คำแนะนำจากผู้ปกครองว่าอะไรถูกอะไรผิด ปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบไม่ค่อยมี
 การลงโทษ พ่อแม่ไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร

3.2 ดวงเดือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ (2520 :
 73 - 74) ได้จำแนกรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 4 มิติ ดังนี้

3.2.1 การถูกเลี้ยงดูแบบรัก หมายถึง การรายงานของผู้ตอบ
 ว่าได้รับการปฏิบัติจากบิดามารดาในลักษณะต่าง ๆ คือ แสดงความสนิทสนมรักใคร่
 ชื่นชม สนใจทุกข์สุข และช่วยแก้ปัญหาให้ลูก

3.2.2 การถูกเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การรายงานของผู้
 ตอบว่าบิดามารดาของตนได้ออกคำสั่ง และควบคุมการกระทำของตนในเรื่องต่าง ๆ
 อยู่เสมอ โดยไม่ยอมปล่อยให้ลูกเป็นตัวของตัวเอง

3.2.3 การถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การรายงานของ
 ผู้ตอบว่า บิดามารดาของตนได้อธิบายเหตุผลในขณะที่สนับสนุน และห้ามปรามการ
 กระทำของลูก

3.2.4 การถูกเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายหรือจิตใจ หมายถึง
 การรายงานของผู้ตอบว่า บิดามารดาของตนลงโทษตนด้วยวิธีการทำให้เจ็บกายหรือ
 เลือกลงโทษตนด้วยวิธีการตีเตียน หรือตัดสิทธิ์ต่าง ๆ

4. แบ่งเป็น 5 มิติ

ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ (2528 : 3 - 12) จำแนก

ประเภทรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูดังนี้

4.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดา รายงานว่าในการปฏิบัติต่อบุตร ตนได้แสดงความรักใคร่เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตร ของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดกับบุตรโดยได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตร มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังมีความสนิทสนม สนับสนุนช่วยเหลือ และให้ความสำคัญแก่บุตร ให้ในสิ่งที่บุตรต้องการ ฉะนั้นบิดามารดาที่เลี้ยงดูวิธีนี้ จึงเป็นผู้ที่บุตร รักและบุตรเห็นความสำคัญของบิดามารดา

4.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาได้ อธิบายเหตุผลให้แก่บุตร ในขณะที่มีการส่งเสริม หรือขัดขวางการกระทำของบุตร หรือลงโทษบุตร นอกจากนี้บิดามารดาที่ใช้วิธีการนี้ ยังให้รางวัลและลงโทษบุตร อย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตร มากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของ ตนเอง การกระทำของบิดามารดาจะเป็นเครื่องช่วยให้บุตรได้เรียนรู้ และรับทราบ ถึงสิ่งที่ดีและไม่ควรกระทำ ตลอดจนสามารถทำนายว่าตนจะได้รับรางวัลหรือโดน ลงโทษจากบิดามารดาหลังจากที่ตนกระทำพฤติกรรมต่างๆ แล้วมากน้อยเพียงใด

4.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตใจมากกว่าทางกาย หมายถึง การที่บิดามารดา รายงานเกี่ยวกับวิธีการลงโทษบุตรด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การ ใช้อำนาจบังคับโดยการลงโทษทางกาย หรือการใช้วาจาพูดว่า การงดแสดงความรัก ใคร่เมตตา และการตัดสิทธิ์ต่างๆ ซึ่งเป็นกลงโทษทางจิตใจ

4.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำ ตามแล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราใกล้ชิดว่า เด็กทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำ ตามก็จะลงโทษเด็ก ส่วนการควบคุมน้อย หมายถึงการปล่อยให้เด็กรู้จักคิดตัดสินใจ เองว่าควรทำหรือไม่ควรทำสิ่งใด และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก

4.5 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเอง หมายถึง การเปิดโอกาสให้

เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเองภายใต้การแนะนำและการฝึกฝนจากบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้เร็วไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อค่านิยม

ค่านิยมเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ปรารถนาหรือไม่ปรารถนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ อันนำไปสู่เป้าหมายของการดำเนินชีวิต บุคคลหนึ่งจะมีค่านิยมหลายอย่างแต่ไม่มากนัก และมักจะคงที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก ยกเว้นหากยังคงยึดถือค่านิยมนั้น ๆ อยู่ต่อไปแล้ว จะส่งผลต่อการดำรงชีพของตน บุคคลนั้นก็อาจเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตนเอง เพื่อนำไปสู่ค่านิยมใหม่ที่ช่วยให้การดำรงชีพของตนดีขึ้น ดังพระบรมราชาโฆวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ ณ ที่ประชุมสมาคมพุทธศาสตร์ที่วราชอาณาจักรตั้งขึ้น (เนงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ 2536 : 256) "ข้าพเจ้ายินดีด้วยที่สมาคมพุทธศาสตร์ทั้งหลายมาประชุมหารือกัน ด้วยเรื่องพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่น่าวิตกก็คือ ทุกวันนี้ความดีและความประพฤติหลายอย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่ว เป็นความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยกย่อง และประพฤติปฏิบัติกันโดยไม่สะดุ้งสะเทือน จนทำให้เกิดปัญหา และทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีตมกลงไป ข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นหน้าที่ของชาวพุทธ จะต้องร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง แต่ละท่านแต่ละฝ่ายต้องยึดหลักการให้มั่นคงที่จะไม่ทำสิ่งใด ๆ ที่ชั่ว ที่เสื่อม ต้องกล้าและบากบั่นที่จะทำสิ่งที่มีความดี เป็นความถูกต้อง และเป็นธรรม เพื่อให้ผลความประพฤติดีประพฤติชอบบังเกิดเพิ่มพูนขึ้น และคำจูนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมทรุดลง หากให้กลับฟื้นคืนดีได้โดยลำดับ"

จากพระบรมราชาโฆวาทสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ค่านิยมและพฤติกรรมที่ตั้งงามในอดีตไปสู่ค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่ตั้งงาม ซึ่งจะนำไปสู่สภาพปัญหาของคนในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาสังคมไทยเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ กตัญญูรู้คุณ ซื่อสัตย์จริงใจ

เคารพผู้อาวุโส เดินสายกลางรู้จักพอไม่มักง่าย ฯลฯ แต่สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง จากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมและการบริการ มีการแข่งขันต่อสู้ และ มีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนใน สังคมที่จะต้องดำรงชีพอยู่ในสังคม ทำให้ค่านิยมที่ดั้งเดิม หรือที่พึงประสงค์ในอดีต เปลี่ยนไปจากค่านิยมที่ช่วยเหลือ เพื่อ เพื่อแผ้วซึ่งกันและกัน ไปสู่ค่านิยมที่อยู่อย่าง ตัวใครตัวมัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน พยายามทำทุกวิถีทางที่จะได้มาซึ่งปัจจัยด้าน เงินและวัตถุ โดยปราศจากการตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรม นอกจากสภาพสังคม ที่เปลี่ยนแปลงแล้ว ปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่ยึดถือปฏิบัติ มีหลายอย่าง ดังนี้

1. สภาพความเจริญ สภาพสังคมที่เจริญมักจะเป็นความเจริญทางด้านวัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดความโลภ และความอยากได้อะไรก็มี เกิดการ เปรียบเทียบ กลัวเสียหน้าทำให้หาวิถีทางที่จะได้มา นอกจากนี้สภาพสังคมยังมีความ สับสน และการแข่งขันกันสูง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่กระตุ้น และโน้มน้าวให้บุคคล เปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เคยยึดถือปฏิบัติ ไปสู่ค่านิยมใหม่ที่เอื้อต่อการได้มาซึ่งวัตถุตาม ความต้องการ ดังที่ สุนทรী โคมิน (อภิปรายจริยธรรมในสังคมตามทัศนะของนัก พฤติกรรมศาสตร์ 2522 : 55) ได้สรุปจากผลการวิจัยในเรื่องค่านิยมของชาวกรุง และชาวชนบท พบว่า ชาวกรุงมีค่านิยมที่ยึดถือตัวเอง แบบตัวใครตัวมัน มากกว่า ชาวชนบท ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ สมาน ชาลีเครือ (2523 : บทคัดย่อ) โดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุง- เทพ ฯ และจังหวัดชัยภูมิพบว่านักเรียนในกรุงเทพฯ ฯ และจังหวัดชัยภูมิมีค่านิยมเชิง สังคมและความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิระวรรณ อามระดิษ (2522 : 62 - 64) ที่พบว่า นักเรียนในเขตและนอกเขตกรุงเทพฯ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลงานวิจัยของ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก และ อ้อมเดือน สดมณี (79 - 80) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของ ชาวชนบทไทย เรื่องค่านิยมทางวัตถุ กับค่านิยมทางระเบียบประเพณี โดยศึกษากับ

หัวหน้าครอบครัวของครอบครัวในหมู่บ้านเจริญและไม่เจริญ ในเขตหมู่บ้านชนบทภาค
กลางจำนวน 161 คน ผลการวิจัยพบว่าประชาชนในหมู่บ้านเจริญ มีระดับค่านิยม
ทางวัตถุสูงกว่ากลุ่มประชาชนในหมู่บ้านไม่เจริญ แต่กลุ่มประชาชนในหมู่บ้านไม่เจริญ
มีระดับค่านิยมทางระเบียบประเพณี สูงกว่ากลุ่มประชากรในหมู่บ้านเจริญ และสอดคล้อง
คล้อยกับผลงานวิจัยในต่างประเทศของโดเฮอร์ตี้ (Dougherty อ้างใน ปิ่นสุวรรณ
เตสยานนท์ 2526 : 30 - 31) ที่ศึกษาค่านิยมของเด็กวัยรุ่นที่เรียนในชั้น 8 และ
12 ของโรงเรียนต่าง ๆ ในรัฐมิสซิวรี พบว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่วัดเป็นผู้อุป-
ถัมภ์มีค่านิยมในความเป็นมิตร ความภักดี มีศีลธรรม และมีความรับผิดชอบสูงกว่า
นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนรัฐบาลทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. สภาพครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรก ที่มีส่วนในการพัฒนา
และปลูกฝังค่านิยม นิสัย และบุคลิกภาพของเยาวชน โดยเฉพาะพ่อแม่ ทั้งนี้เพราะ
เป็นสถาบันที่ใกล้ชิดเด็กมาก ตามหลักจิตวิทยาพบว่า การปลูกฝังค่านิยม นิสัย และ
บุคลิกภาพ จะติดตัวเด็กงายที่สุดคือระยะตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 7 ขวบ หากเลขกว่า
นั้นแล้ว จะปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงได้ยาก และถ้าพิจารณาแล้วจะพบว่าในช่วงเวลา
ดังกล่าวเป็นช่วงที่เด็กมีความใกล้ชิดกับพ่อแม่ และครอบครัวมากที่สุด และจากการ
ศึกษาวิจัยของปิ่นสุวรรณ เตสยานนท์ (2526 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษากับกลุ่มนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า
นักเรียนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน ด้านการประหยัดและออม การ
มีระเบียบวินัย และการเคารพกฎหมาย อยู่ในระดับ 4 และ 5 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่
พึงประสงค์ และนักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมสูงและต่ำมีระดับความคิดรวบยอด
สูงกว่า นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.05 ส่วนพินดา มีไพณฑอง (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยกับครู และนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น และผู้
ปกครองนักเรียน พบว่านักเรียนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูงมีค่านิยม
พื้นฐานด้านการประหยัด และออม สูงกว่านักเรียนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจของ
ครอบครัวต่ำ ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อนันต์ พงศ์เสาวภาคย์ (2529 : บท

คัดย่อ) โดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดอุทัยธานีพบว่า นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองแตกต่างกัน มีคุณลักษณะในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ อันได้แก่ การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ การประหยัดและออม การมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามคุณธรรมศาสนา และความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการวิจัยในต่างประเทศของบาร์ดิน (Bardin อ้างในสุพดี คุณวัฒน์ 2515 : 265) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการทุจริตของเด็กทั่ว ๆ ไปพบว่า เด็กที่บิดามารดามีสถานภาพทางสังคมสูงเช่น แพทย์ วิศวกร หรือผู้อำนวยการ จะโกง 44 % ซึ่งน้อยกว่าเด็กที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพเป็นกรรมกรซึ่งโกง 49 % และเมื่อพิจารณาทางเศรษฐกิจของครอบครัวพบว่า เด็กที่ครอบครัวมีรายได้มากจะโกงน้อยกว่าเด็กที่ครอบครัวมีรายได้น้อย (รายได้น้อยกว่า 6,000 เหรียญสหรัฐต่อปี โกง 54 % รายได้ 6,000 - 14,000 เหรียญสหรัฐต่อปี โกง 50 % และรายได้มากกว่า 15,000 เหรียญสหรัฐต่อปีขึ้นไป โกง 37 % ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเฮลลอค (Hurlock, 1956 : 434 - 435 อ้างในอุบลรัตน์ โพธิโกสม 2523 : 22) ที่พบว่าเด็กมาจากครอบครัวเศรษฐกิจสูงมักจะเป็นเด็กที่มีความซื่อสัตย์ ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวเศรษฐกิจต่ำ จะมีการหลอกลวงมากกว่าในทุก ๆ ระดับอายุ ทั้งนี้เพราะว่าเด็กได้รับแรงผลักดันและค่านิยมทางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิสุลา (Pisula, 1973) ที่พบว่า กลุ่มเด็กที่มาจากสภาพทางเศรษฐกิจต่ำจะอยู่ในสภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีการลักเล็กขโมยน้อย มีการโกหก ดังนั้นเด็กที่อยู่ในสภาพการณดังกล่าวจึงมีการลักเล็กขโมยน้อยและโกหกมากกว่า สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเพิร์ลลิน (Pearlin อ้างในสุพดี คุณวัฒน์ 2519 : 265) ที่แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางสังคมของพ่อแม่ วิธีการอบรมเลี้ยงดู และความคาดหวังในตัวลูกของพ่อแม่มีผลต่อพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์ของเด็ก ส่วนการศึกษาริชของ ฮาร์โรเวอร์ (Harrower, 1934) พบว่าเด็กที่ฐานะอยู่ในระดับกลางจะมีการโกหกหลอกลวง และมีลักษณะจริงจังมากกว่าเด็กที่ฐานะอยู่ในระดับต่ำเป็นอันมาก

ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพทางการศึกษา และอาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งวิระวรรณ อามระดิษ (2522 : 62-64 อ้างใน สมาน ชาลีเครือ 2523 : 16 - 17) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพฯ ๗ 10 ลักษณะ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดุสาหะ การประหยัดและการออมทรัพย์ การเคารพอาวุโส กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนสาธิตรวม 6 โรงเรียน จำนวน 445 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดามีระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมาน ชาลีเครือ (2523 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดกรุงเทพฯ และชัยภูมิ พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีค่านิยมเชิงสังคม และความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ส่วนผลงานวิจัยของสับโชค พูลนาม (2523 : 46 อ้างใน ปิยนันท์ สีส้ม 2536 : 38) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 886 คนพบว่า ความรู้สึกรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นต่างกันและผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่นักเรียนที่มีระดับการศึกษาของผู้ปกครองแตกต่างกัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน

3. สภาพการอบรมเลี้ยงดู ค่านิยมของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไปทั้งขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว สิ่งแวดล้อมรอบตัว ความรู้ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ต่าง ๆ (โสภา ชปิลมันน์ 2536 : 77) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นและความเชื่อของฮอฟแมน และคลาส (Hoffman, 1970 : 261 - 360 & Kass, 1984

: 405 อ้างใน พันคำ มีโพททอง 2533 : 45) ที่ว่าอิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อค่านิยมของเด็กนั้น ส่วนมากขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจากผู้ปกครอง และความคิดของคลาสที่ว่า ค่านิยมของนักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัว โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นครอบครัวจึงมีอิทธิพลสำคัญ ในการถ่ายทอดค่านิยมพื้นฐานให้แก่เด็กนักเรียน ส่วน สนิท สมัครการ (2519 อ้างในกมลรัตน์ หล้า-สุวงศ์ : 153 - 154) ได้พิจารณาสังคมประกิต หรือการอบรมเลี้ยงดูของเด็กไทย โดยยึดหลักของฟรอยด์ (Freud) อธิบายไว้โดยสรุปได้ ดังนี้

1. เด็กไทยได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างประคบประหงมค่อนข้างดี โดยเฉพาะการให้นมเด็กได้รับความพึงพอใจในการดูดนมในระดับสูง การอดนมหรือหย่านมทำแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่มีการกำหนดเวลาแน่นอน ลักษณะเช่นนี้ ตามทฤษฎีของฟรอยด์อธิบายไว้ว่า เมื่อเด็กโตขึ้นจะมีนิสัยโน้มเอียงที่จะมองโลกในแง่ดีรักและบูชา มารดา มารดาจึงกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามในทางสังคมด้วย

2. การฝึกอบรมในเรื่องการขับถ่ายของเด็กไทยไม่มีการเข้มงวดและไม่ค่อยมีระเบียบวินัยและแบบแผนที่แน่นอน ลักษณะเช่นนี้จะทำให้เด็กมีบุคลิกภาพโน้มเอียงไปทางด้านนิยมความนุ่มเพื่อ มีนิสัยสุรุษสุราย ชอบออกงานสังคม นิยมให้ของขวัญ และชอบจัดงานเลี้ยงรื่นเริงเสมอ

จากลักษณะนิสัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้มองเห็นภาพของบุคลิกภาพพื้นฐาน (Basic Personality) หรือลักษณะประจำชาติ (National character) ของคนไทยค่อนข้างชัดเจน ดังนี้

"คนไทยมีนิสัยสุรุษสุราย ชาดระเบียบ ถือว่าตนเองเก่งและดีที่สุดในเวลาแสดงออกต่อหน้าคนอื่นมักจะแสดงเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน กิริยามารยาทนุ่มนวล ไม่นิยมความรุนแรง รักสนุก ใฝ่ใจตน และมองโลกในแง่ดีเสมอ"

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู ค่านิยมและจริยธรรมได้มีการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังเช่นประเสริฐ ชูสิงห์ (2518 : 106 - 113 อ้างในกษิมดา วิริยะ 2526 : 24) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบสอบถาม ถามความรู้สึกของ

นักเรียนเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคม ด้านความรับผิดชอบ ความกตัญญู การศึกษา การใช้โอกาสที่ดีด้านการบริการทางสังคม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรักชีวิตในครอบครัว ความรักศาสนา ระบบอาวุธ การแต่งกาย และมนุษยสัมพันธ์ ด้วยวิธีการควอร์ซ (Q - Sort) กับกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 2 จำนวน 500 คน พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันมีการเลือกค่านิยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุนาวิน (2519 อ้างในดวงเดือน พันธุนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จติก 2520 : 24) ได้ประมวลผลการศึกษาค้นคว้าในประเทศไทยแล้วพบว่า เด็กและวัยรุ่นไทยที่ได้รับการรักจากผู้เลี้ยงดูมาก มีลักษณะความรับผิดชอบ มีวินัยทางสังคม และความเอื้อเฟื้อ สู้กว่าเยาวชนที่ได้รับการรักน้อยอย่างเชื่อมั่นได้ และผลงานวิจัยของ พันคำ มีโพทอง (2533 : บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนในปริมาณสูง มีค่านิยมพื้นฐาน ด้านการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมายสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนในปริมาณต่ำ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบการใช้เหตุผลในปริมาณสูง มีค่านิยมพื้นฐาน ด้านการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในปริมาณที่ต่ำกว่า ส่วนนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันในปริมาณสูงจะมีค่านิยมพื้นฐานด้านการประหยัดและออม ด้านการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย สูงกว่านักเรียนที่ได้รับในปริมาณที่ต่ำ และผลงานวิจัยของสุนารี เตชะโชควิวัฒน์ (2527 อ้างใน ดวงเดือน พันธุนาวิน) ได้ทำการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 พบว่า เด็กที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมากเท่าใด จะเป็นเด็กที่มีวินัยในตนเองสูง และมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงตามไปด้วย ผลงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชิววัลลี (2524 อ้างในงามตา วรินทร์านนท์ 2536 : 59 - 60) ได้ศึกษาพบว่านักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพฯ ที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจ อาทิเช่น ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู กตเวทีก ความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ และยึดถือเรื่องบาป

บุญในระดับสูงกว่านักเรียนที่รายงานว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และในทำนองเดียวกัน สมศรี ทองนุช (2528) ได้ศึกษาทัศนคติที่มีต่อค่านิยมที่พึงประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ ความรักชาติ การปฏิบัติตามคุณธรรมในพุทธศาสนา และการมีวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสกลนครจำนวน 252 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีทัศนคติที่ดีต่อค่านิยมที่พึงประสงค์ 3 ประการสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย นอกจากนี้ ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 อ้างใน ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ 2528 : 5-6) ได้ประมวลผลการวิจัย เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก มี 5 เรื่องที่ศึกษากับเด็กอายุตั้งแต่ 4 ขวบถึง 13 ปี ผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก เมื่อทำผิดแล้วจะยอมสารภาพผิดและยอมรับความผิด ผลการวิจัยนี้จะพบในเด็กทุกระดับอายุที่ศึกษา และเยาวชนที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย พบเฉพาะในเด็กวัยรุ่นตอนต้น จนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นแต่ไม่ปรากฏในวัยเด็กและสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กวัยรุ่นที่รายงานว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก จะมีคะแนนความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ เอื้อเฟื้อ กตัญญู และการยึดบาปบุญสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะสุขภาพจิต พบว่ามีรายงานวิจัยในประเทศไทยอย่างน้อย 5 เรื่อง และในต่างประเทศอีกจำนวนหนึ่งที่ผลการวิจัยสอดคล้องกันว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากนั้นพบในวัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตดี มีการปรับตัวดี และมีความวิตกกังวลน้อย มากกว่าที่จะพบในวัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตด้อย และพบการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนในเด็กปกติมากกว่าในยุวอาชญากร

ดวงเดือน พันธมนาวิน (2522 : 45) ได้ประเมินสภาพปัจจุบันทางจริยธรรมในสังคมไทยโดยพิจารณาจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่สำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในเด็กไทย มีการวิจัยหลายด้านในประเทศไทยให้ผลสรุปที่ตรงกันอยู่ข้อหนึ่งว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมีความสำคัญต่อการปลูกฝังบุคลิกภาพ

เชิงจริยธรรมบางประการ และมีความสำคัญต่อการมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงและมุ่งอนาคตสูง แต่การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนี้ในการวิจัยของวินิจเกตซ์ (2515) พบว่ามีน้อยมากในครอบครัวไทย คือมีเด็กเพียงร้อยละ 15 ของผู้ตอบเท่านั้นที่รายงานว่าตนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และจำนวนเด็กที่รายงานจะลดลง ถ้าเด็กมาจากครอบครัวที่แตกแยก และในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ส่วน สุปจน์ จักขุทิพย์ (2521 : 79) พบว่าวัยรุ่นชายที่ทำผิดกฎกระทรวงรายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อยกว่าวัยรุ่นปกติ ปราบฎการณพบเฉพาะในครอบครัวที่มารดา มีระดับการศึกษาต่ำและในครอบครัวแตกแยกที่มีระดับทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นวิธีการเบื้องต้นในการปลูกฝังจริยธรรมและค่านิยมในเด็ก แต่วิธีการแบบนี้ยังมีน้อยมากในครอบครัวไทยทั่วไป โดยเฉพาะในครอบครัวแตกแยก และครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ซึ่งทำให้คาดได้ว่าเด็กจากครอบครัวเหล่านี้จะมีปัญหาทางจริยธรรมได้ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนั้นดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 9) ได้สรุปผลงานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ผลการวิจัยสอดคล้องกันว่า การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสุขภาพจิตที่ดีของเด็ก โดยเริ่มปรากฏความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นเป็นต้นไป นอกจากนี้งานวิจัยวัยรุ่นในประเทศไทยสองเรื่อง ที่สอดคล้องกันว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลยังเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด ของความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในหมู่วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ, 2520 และ 2524 และสุพจน์ จักขุทิพย์ 2521) นอกจากนี้ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 12) ได้ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากมีประโยชน์ต่อเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่นตอนต้น และมีประโยชน์ต่อเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย นักวิจัยที่ศึกษาเด็กเล็ก มักพบประโยชน์ของการควบคุมในปริมาณค่อนข้างสูง (Baumrind, 1966 and Baumrind & Black, 1967) ส่วนผู้ที่

วิจัยวัยรุ่นตอนกลาง (ตั้งแต่อายุ 15 ปี) จะพบประโยชน์ของการควบคุมในปริมาณน้อย (Leahy, 1981) ผลที่แสดงว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากมีประโยชน์ต่อเด็ก จนถึงระยะวัยรุ่นตอนต้นนั้นปรากฏเช่นเดียวกันในประเทศไทย กล่าวคือ วัยรุ่นไทยตอนต้นที่ถูกควบคุมมาก เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ เอื้อเฟื้อ กตัญญู และยึดบาปบุญมากกว่าเด็กที่รายงานว่าถูกควบคุมน้อยอย่างเด่นชัด (ลัดดาวัลย์ พรศรี-สมุทร และคณะ 2524) อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ความเห็นว่า การที่บิดามารดาใช้การควบคุมบุตรในปริมาณเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บุตรเชื่อฟัง และไม่ควบคุมในปริมาณที่มากเกินไปจะทำให้เยาวชนมีจริยธรรมสูงที่สุด (Lewis, 1981) นอกจากนี้การควบคุมในปริมาณที่มากเกินไปในวัยรุ่นตอนกลางเป็นต้นไป อาจทำให้ผู้รับมีสุขภาพจิตเสื่อมและก้าวร้าวได้มาก (Becker, 1964) และจากการสังเคราะห์งานวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2538 : 420 - 424) ได้สังเคราะห์งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย โดยใช้ การวิเคราะห์เบต้า และศึกษางานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูและตัวแปรด้านจิตสังคม บุคลิกภาพและสติปัญญาจำนวน 37 เรื่อง จากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล ผลการวิจัยพบว่า

1. การอบรมเลี้ยงดูทางบวก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแบบใช้เหตุผล แบบรักสนับสนุน มีผลทางบวกกับตัวแปรด้านบุคลิกภาพและสังคม คือ ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใดแบบหนึ่งใน 3 แบบจะมีลักษณะที่พึงปรารถนา
2. การอบรมเลี้ยงดูทางลบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันปล่อยปละละเลย แบบควบคุมและไม่ใช้เหตุผล มีผลทั้งทางบวกและลบต่อตัวแปรทางด้านบุคลิกภาพ และจิตสังคม เมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า การอบรมเลี้ยงดูทางลบในที่นี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มแรก มีผลต่อตัวแปรด้านบุคลิกภาพและสังคมบางตัว (ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู การรู้จักบาปบุญ การปรับตัว การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ความมีวินัยในตนเอง ความรักชาติ และ

การปฏิบัติตามคุณธรรมในศาสนา เจตคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม) ได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมและการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อีกกลุ่มหนึ่งคือการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ใช้เหตุผลมีผลทางลบต่อตัวแปรด้านบุคลิกภาพ และจิตสังคม (เหตุผลเชิงจริยธรรมและเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม) ซึ่งผลการศึกษารังนี้ส่วนหนึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางอารมณ์และบุคลิกภาพ เช่นควบคุมอารมณ์ของตนเองไม่ได้ โดยเฉพาะเมื่อโกรธไม่เป็นตัวของตัวเอง ขาดจุดมุ่งหมายในชีวิต มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและก้าวร้าว ส่วนผลงานวิจัยในต่างประเทศของ เพค และ ฮาฟวิกเฮิร์ส (Peck and Havighurst, 1963 : 12 อ้างใน ปิยนันท์ สีสม 2536 : 42) ได้ศึกษาพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยและแบบอิตาเลียน พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวแบบประชาธิปไตยและมีความเป็นอิสระในตนเอง มีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวแบบอิตาเลียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฮิร์ลอค (Herlock) ที่พบว่า ผลของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ การให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง พึ่งตนเอง และรู้จักรับผิดชอบ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบอิตาเลียนจะทำให้เด็กขาดความใกล้ชิดกับพ่อแม่ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและขาดความรับผิดชอบ

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดู ค่านิยม และจริยธรรมของวัยรุ่น วัน มุลสถาน (2523 : 61 - 63) ศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2521 เขตกรุงเทพมหานครจำนวน 443 คน ผลการวิจัยพบว่าการมีวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวก กับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 วินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบ กับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลยส่งผลต่อการพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ อุบลรัตน์ โพธิโกสุม (2523 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 4 ของโรงเรียนรัฐ-

บาลในเขตกรุงเทพฯ ๓ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออก ภาคใต้ และ
ภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล แบบเข้มงวดกวดขัน มี
ความสัมพันธ์ทางบวก กับความซื่อสัตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ
การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับความซื่อสัตย์ มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะพบสอดคล้องกันว่า การ
อบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล จะส่งผลต่อคุณธรรม ค่านิยม
และจริยธรรมของเด็ก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูเฉพาะสอง
แบบนี้เท่านั้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528 : 46 - 47) ได้ศึกษาผลงานวิจัย และ
ข้อคิดต่าง ๆ สรุปว่าการที่บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรแต่ละคนแตกต่างกันนั้นสาเหตุ
ส่วนหนึ่งอาจมาจากลักษณะของเด็กเองที่กระตุ้นให้บิดามารดามีอารมณ์ เจตคติ และ
การปฏิบัติต่อบุตรแต่ละคนแตกต่างกันไปได้มาก บางคนเป็นลูกรักของแม่ บางคนเป็น
ลูกที่น่าสงสารของพ่อ แต่บางคนก็เป็นลูกที่พ่อหรือแม่เกลียดชัง เช่น ลูกที่มีหน้าตา
น่ารักและมีสติปัญญาดีจะได้รับความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ในทางตรงกันข้าม
หากลูกคนใดที่มีหน้าตาไม่น่ารักและสติปัญญาอ่อนช้ากว่า เรียนไม่เก่งมักจะได้รับ
ความรักความเอาใจใส่จากพ่อน้อย หรืออาจถูกปล่อยปละละเลยก็เป็นไปได้ เพราะไม่
มีอะไร ที่จะสร้างความภาคภูมิใจให้แก่พ่อแม่ ดังนั้นนักวิจัยกลุ่มหนึ่งได้ให้ความเห็น
ว่าอาจมิใช่เป็นผลของการอบรมเลี้ยงดู แต่ลักษณะของเด็กเองเป็นสาเหตุของการ
ที่บิดามารดาจะเลือกใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรคนนั้น ๆ (Bell, 1968, Yarrow
& Waxler, 1971) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าสตรีอเมริกันจากครอบครัวฐานะ
ปานกลาง แต่เป็นผู้มีการศึกษาค่อนข้างสูง และเป็นมารดาของเด็กอายุ 4 - 8 ปี
จำนวน 40 คนได้ให้ความเห็นว่า มีวิธีการปฏิบัติต่อบุตรแตกต่างกันไป ตามลักษณะ
พฤติกรรมของเด็กในแต่ละกรณี เช่นถ้าเด็กทำร้ายจิตใจผู้อื่นมารดาเหล่านั้นจะใช้วิธี

การอธิบายให้เหตุผลแก่เด็ก แต่ถ้าเด็กดี และเกเร มารดาจึงจะใช้วิธีการลงโทษทางกาย (Grusee & Kuczynski, 1980 อ้างในดวงเดือน พันธุมนาวิน 2528: 47) จะเห็นว่าถ้ามารดาเป็นผู้มีการศึกษา จะพยายามปรับพฤติกรรม และใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูให้เหมาะกับลักษณะของบุตร แต่ถ้ามารดาเป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย ก็อาจไม่เข้าใจในความแตกต่างของลักษณะของบุตร หรือใช้อารมณ์ในการเลี้ยงดูบุตร ดังที่สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ (2533 : 255) ได้สังเคราะห์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในประเทศไทยพบว่า บิดามารดาที่มีการศึกษาน้อยกว่า ระดับประถมศึกษา มักจะใช้อบรมเลี้ยงดูที่ปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขัน ขณะที่บิดามารดาที่มีการศึกษา ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพขึ้นไป จะใช้อบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีเหตุผล และมีลักษณะประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รัชนี้ กิติพรชัย (2515 อ้างถึงใน โสภกา ชูพิกุลชัย มปพ : 47 - 48) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูด้านความเข้มงวด ทั้งของบิดาและมารดา กับความคิดสร้างสรรค์ของบุตร โดยศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 87 คน จากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนสาธิตในกรุงเทพฯ ๑๖ โรงเรียน และบิดามารดาของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 153 คน ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดูของมารดา บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงและปานกลางอบรมเลี้ยงดูบุตรเข้มงวดและใช้การลงโทษน้อยกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาน้อย และบิดามารดาที่มีการศึกษาสูงและปานกลางอบรมเลี้ยงดูบุตร ด้านความเข้มงวด และการลงโทษไม่แตกต่างกัน และพบว่า บิดาและมารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรชายและหญิงไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและอายุของบิดามารดามีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดู ดังที่ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันติก 2520 : 20) เชื่อว่าอิทธิพลของครอบครัวที่แผ่มาตั้งแต่เด็กนั้นส่วนมากแล้วจะผ่านวิธีการอบรมเลี้ยงดู ที่เด็กได้รับจากผู้ปกครองนั่นเอง ฉะนั้นฐานะของครอบครัวจึงอาจมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน อาจเป็นต้นเหตุที่สำคัญของการพัฒนา

ทางจริยธรรมของเด็กก็ได้ อย่างไรก็ตามเราไม่สามารถจะศึกษาถึงความเป็นเหตุเป็นผลต่อกันระหว่างวิธีการถูกอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก แต่เราสามารถจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองประเภทนี้ และได้ข้อคิดวาทันทั้งวิธีการที่ถูกอบรมเลี้ยงดู และจริยธรรมของเด็กนั้นเป็นผลของสาเหตุอื่นด้วยกันทั้งคู่ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของเบคเคอร์ (Becker, 1964 : 171 อ้างในดวงเดือน พันธุ์นาวัน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉนิก 2520 : 22) ได้สรุปผลจากการวิจัยหลายเรื่องว่า บิดามารดาจากครอบครัวฐานะปานกลาง จะให้ความอบอุ่นแก่ลูก อธิบายเหตุผล และแสดงความเสียใจเมื่อลูกทำผิด นอกจากนี้พ่อแม่ที่มีฐานะปานกลางจะไม่ค่อยเข้มงวดกวดขันลูกในเรื่องต่างๆ มากนัก แต่บิดามารดาที่ฐานะต่ำผู้มีอาชีพที่ใช้แรงงาน ชอบใช้การลงโทษทางกายและควบคุมลูกอย่างกวดขัน ส่วนเฮอร์ลอค (Hurbock, 1967 : 297 - 299 อ้างใน นพรัตน์ สมประสงค์ 2520 : 15-16) ได้ให้ความเห็นว่า อายุของพ่อแม่มีผลต่อบรรยากาศภายในบ้าน ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ เช่น

พ่อแม่ที่มีอายุมาก จะมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมกับลูกได้น้อย ทั้งนี้เพราะสุขภาพไม่อำนวยให้ โดยเฉพาะแม่ที่ผ่านระยะหมดประจำเดือน มักจะเกิดความไม่พอใจได้ง่าย

พ่อแม่ที่มีอายุห่างจากเด็กมาก จะไม่ค่อยมองเห็นถึงความสำคัญของเด็ก เช่น เกี่ยวกับความต้องการ หรือความคิดเห็นของเด็กวัยรุ่น ทั้งนี้ยอมเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นง่าย ๆ

พ่อแม่ที่อายุน้อยบางคนมีความรู้สึกวาทันทำหน้าที่ของพ่อแม่ได้ไม่ดีพอ ทำให้เกิดความกังวลใจ ปฏิบัติตัวต่อลูกไม่คงเส้นคงวา

พ่อแม่ที่อายุมากมักตั้งความหวังกับลูกซึ่งเป็นสิ่งที่เกินความสามารถของเด็ก จึงมักว่าเด็กบ่อย ๆ เพื่อให้เด็กเป็นตามความปรารถนาของพ่อแม่

พ่อแม่ที่มีอายุต่างกันมาก ทำให้ความสนใจ ค่านิยม มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะวิธีอบรมลูก ส่วนมากแม่มีอายุน้อยกว่าพ่อมีโอกาสใกล้ชิดลูกได้ดีกว่า

อายุของพ่อแม่มีผลต่อเจตคติของลูก โดยเฉพาะวัยของพ่อแม่ ลูกจะรู้สึกว่า

พ่อแม่ที่ยังหนุ่มสาวมีความรับผิดชอบต่อน้าที่ของพ่อแม่ได้เหมาะสม ส่วนพ่อแม่ที่อายุมากบางคนก็เอาใจใส่ปกป้องลูกมากเกินไป บางคนก็เข้มงวดในเรื่องระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ หรือหวังมากเกินไปที่จะเลี้ยงลูกเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ (2528: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาในเขต และจิตวิทยาพัฒนาการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย โดยศึกษากับกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนชั้นประถมต้นและมีชั้นต้นของโรงเรียนในชุมชนแออัดมาก และแออัดน้อย ในเขตกรุงเทพฯ ๗ จำนวน 662 คน และตัวแปรที่ศึกษามี 4 กลุ่ม คือ

1. สภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย 6 ด้าน ได้แก่ จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา จำนวนคนต่อห้อง ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน จำนวนบุตร ระยะห่างจากบ้านคนอื่น และจำนวนปัญหาในห้องอื่น

2. จิตลักษณะ 6 ประการ ได้แก่ ความรู้สึกแออัดทางบ้าน สุขภาพจิต เจตคติต่อบุตร ความเชื่ออำนาจภายนอกตน ผลของการเลี้ยงดูเด็กและการปลุก ภาวะการดูแลเด็กให้ทางโรงเรียน

3. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต แบบควบคุม และแบบฝึกให้เด็กพึ่งตนเอง (ช้า - เร็ว)

4. ลักษณะทางชีวสังคม และภูมิหลังของผู้ตอบของครอบครัว

ผลการวิจัยพบว่า จิตลักษณะ 6 ประการของผู้ปกครองสามารถทำนายการ อบรมเลี้ยงดูทุกแบบที่ศึกษาได้โดยเฉลี่ยมากกว่าดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 6 ด้าน (ทำนายได้โดยเฉลี่ยร้อยละ 15.83 และร้อยละ 1.91 ตามลำดับ) จิตลักษณะ 6 ตัวนี้ สามารถร่วมกันทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผล มากกว่า อารมณ์ได้สูงสุด (ร้อยละ 39.46) ทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ได้เป็นอันดับรองลงมา (ร้อยละ 17.69) และทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบ ควบคุมเด็ก แบบการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตและการฝึกเด็กให้พึ่งตนเองได้ น้อยตามลำดับ (ร้อยละ 9.92 7.83 และ 2.54) จิตลักษณะที่มีบทบาทสำคัญ

ในการทำนายนมี 3 ตัว คือ เจตคติต่อบุตร สุขภาพจิต และความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก
 นอกจากนี้ยังพบว่า จิตลักษณะเกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็กในหมู่มารดา มากกว่า
 ในหมู่บิดา ส่วนในหมู่มารดาด้วยกันพบว่า จิตลักษณะสามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดู
 ของมารดาที่มีการศึกษาสูงได้มากที่สุด (โดยเฉลี่ยร้อยละ 23.60) ทำนายการ
 อบรมเลี้ยงดูในหมู่มารดาที่มีงานอาชีพ มารดาที่ไม่มีงานอาชีพ และมารดาที่มีการ
 ศึกษาต่ำได้น้อยตามลำดับ (ร้อยละ 17.60 15.00 และ 13.80) (ดวงเดือน
 พันธุนาวิน และคณะ 2528 : บทคัดย่อ) ส่วนสภาพภายในครอบครัว จากการ
 ศึกษาของดวงเดือน พันธุนาวิน และ งามตา วนิันทานนท์ และคณะ 2536 :
 บทคัดย่อ) ได้ศึกษากับเด็กอายุตั้งแต่ 10 ถึง 17 ปี จาก 38 โรงเรียน ในเขต
 กรุงเทพฯ พบว่า ครอบครัวเครียด (หมายถึงสภาพสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายใน
 ครอบครัว) และครอบครัวแตก (หมายถึง เด็กที่ขาดบิดา ขาดมารดา หรือขาด
 ทั้งบิดาและมารดา) มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับ
 ครอบครัวปกติกล่าวคือ ในครอบครัวเลี้ยงทั้งหลายเด็กจะรายงานว่าได้รับการอบรม
 เลี้ยงดูแบบรักส้นับสนุนน้อย และใช้เหตุผลน้อยด้วย นอกจากนี้ในครอบครัวเครียด
 เด็กมีความสัมพันธ์อันดีกับบิดามารดา และกับพี่น้องน้อยกว่าในครอบครัวปกติ และ
 เด็กยังได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกน้อยที่สุดด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการ
 วิจัยของ คองเกอร์ และคณะ (Conger & others 1984 : 2234-2277 อ้าง
 ใน งามตา วนิันทานนท์ 2536 : 10) ได้ใช้หลักการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรม
 แบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactional Model) เพื่อกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ
 พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาชาวอเมริกาจาก 74 ครอบครัวในจำนวน
 ร้อยละ 16 เป็นมารดาที่เคยทำรุนแรงกับบุตร ผลการวิจัยพบว่าความเครียดจาก
 สภาพแวดล้อม 3 ด้าน (ความขัดสนด้านการเงิน รายได้ และการพึ่งจากรัฐด้าน
 โครงสร้างทางครอบครัวและเหตุการณ์ตั้งเครียดที่ประสบในอดีต) ร่วมกันทำนายตัว
 แปรด้านจิตใจของมารดาได้ถึงร้อยละ 52 และสามารถทำนายพฤติกรรมการอบรม
 เลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่ศึกษาได้ร้อยละ 36 ส่วนลักษณะทางจิตของมารดา
 ร่วมกันทำนายการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ร้อยละ 15 ผู้วิจัยจึงสรุปว่าความเครียดจากสภาพ

แวดล้อมเกี่ยวข้องกับโดยตรง และทางอ้อมกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา โดยมีลักษณะทางจิตของมารดาเป็นตัวแปรเชื่อมแทรกที่สำคัญ

จากเอกสารและผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการอบรมเลี้ยงดู ได้แก่ การศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจ อายุของบิดามารดา ความสัมพันธ์ในครอบครัวและความเครียดภายในครอบครัว การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2520 อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2528 : 15) ซึ่งศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 4 มิติในวัยรุ่นไทยพบว่า วัยรุ่นรายงานว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสнисับสนุนมาก ก็จะรายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการอบรมเลี้ยงดูในมิติทั้งสองนี้สูงที่สุด ในรายงานของนักเรียนวัยรุ่นจากครอบครัวฐานะปานกลาง (r เท่ากับ 0.44 มีนัยสำคัญ 0.01) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในสหรัฐอเมริกาที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองมิตินี้มีความเกี่ยวข้องใกล้เคียงกันมากจนทำให้เข้าใจว่า การใช้เหตุผลกับเด็กเป็นการแสดงออกของความรักและการยอมรับสนับสนุนเด็กอย่างเด่นชัด (Hower, 1980) นอกจากนี้วัยรุ่นที่รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตจะรายงานว่า ตนถูกเลี้ยงดูแบบรักมากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกลงโทษทางกาย การอบรมเลี้ยงดู 3 มิติมีความสัมพันธ์กัน คือในวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย และในขณะเดียวกันถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากด้วย เป็นผู้รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากที่สุด ส่วนวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต และในขณะเดียวกันบิดามารดาก็ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล รายงานว่าถูกเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อยที่สุด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม

การที่เยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และกระทำผิดกฎหมายจนได้รับโทษนั้น ได้มีนักวิชาการและนักวิจัยศึกษาสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชน ประพฤติและปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม และกระทำผิดกฎหมายหลายอย่าง ดังนี้

ศาสตราจารย์คุณหญิงเต็มสิริ บุญยสิงห์ ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน (การประชุมวิชาการประจำปีครั้งที่ 9 เรื่อง "เยาวชน 28" 2528 : 3 - 7) ดังนี้

1. จากตัวเด็ก เป็นปัญหาด้านระดับสติปัญญา ความพิการ หรือความผิดปกติของร่างกาย ความผิดปกติทางอารมณ์ และจิตใจ

2. จากครอบครัว เป็นปัญหาจากครอบครัวที่มีลักษณะ

- ประเภทบ้านแตก
- ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ
- บิดามารดาใช้อำนาจ
- บิดามารดาขอมและตามใจเด็ก
- บิดามารดาปกป้องและถนอมเด็กเกินไป
- บิดามารดามีความทะเลาะชานในที่สูง

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของภรภัทร เครือวัลย์ และคณะ และประสพชัย เครือวงศ์แก้ว และคณะ ที่ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานกับเด็กเร่ร่อนปี 2539 (มปพ : 14 - 20) ได้สรุปสาเหตุและปัญหาของเด็กเร่ร่อนไว้ ดังนี้

1. เกิดจากสภาพครอบครัว ซึ่งมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวแตกแยกขาดความรักความอบอุ่นภายในบ้าน การเลี้ยงดูเข้มงวดเกินไป

2. สาเหตุมาจากโรงเรียน ปัญหาคือโรงเรียนไม่ให้ความสนใจเด็กเท่าที่ควร เด็กมีผลการเรียนที่ไม่ดีทำให้มีปมด้อย ถูกเพื่อนล้อเลียน และไม่ได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อน ๆ

3. สาเหตุจากตัวเด็กเอง ปัญหามาจากความอยากรู้อยากเห็น ชอบผจญภัย รักสนุก ติดเพื่อน ต้องการความรักความสนใจจากเพื่อนต่างเพศ และต้องการอิสระ

4. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ปัญหาเกิดจากสภาพสังคมมีสิ่งยั่วยวนให้เด็กได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับความเจริญสมัยใหม่ ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมความฟุ้งเฟ้อ และได้รับอิทธิพลจากตะวันตก

5. สาเหตุจากการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุลย์ ทำให้เกิดปัญหาการย้ายถิ่น จากชนบทเข้าสู่เมือง

ประสพชัย เกรื่อวงศ์แก้ว และคณะ (2537 : 59) ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า มีเด็กและเยาวชน ที่เป็นเด็กขอทาน ชาย ดอกไม้ ชายผลไม้ มั่วสุม และเร่ร่อนทั่วไปอยู่ประมาณ 194 คน ส่วนใหญ่เป็นเด็กชายอายุระหว่าง 6 - 14 ปี ไม่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.19 จากการสำรวจสาเหตุที่ผลักดันให้เด็กออกมาเร่ร่อนพบว่า ร้อยละ 38.66 เนื่องจากมีปัญหาในครอบครัว เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน แยกกันอยู่ ขาดความอบอุ่น แต่เด็กยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวหรือญาติพี่น้อง ในส่วนลักลอบยกกลับบ้านหากที่บ้านมีความอบอุ่นมากกว่านี้ ร้อยละ 48.45 มาจากสภาพแวดล้อมไม่ดีและถูกชักจูงไปในทางที่ผิดทำให้เด็กประพฤติตนไม่เหมาะสมในที่สุดก็ออกมาเร่ร่อน ร้อยละ 12.89 เกิดจากตัวเด็กเองที่ชอบอิสระโดยเฉพาะเด็กชายเข้าสู่วัยรุ่น ชอบเที่ยวกับเพื่อน คบเพื่อนไม่ดี จากการสำรวจของสำนักคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2537 : 217 - 219) พบว่า เยาวชนที่กระทำผิดและถูกพิจารณาส่งเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กในปี 2533 เป็นเด็กเร่ร่อนร้อยละ 2.78 อยู่กับบิดามารดาร้อยละ 50.69 และสาเหตุที่กระทำผิดร้อยละ 14.05 เป็นสาเหตุทางครอบครัว ร้อยละ 37.56 เป็นสาเหตุจากการคบเพื่อน ร้อยละ 22.42 มีสาเหตุมาจากเศรษฐกิจ แต่ถ้าพิจารณาเฉพาะสถานพินิจและคุ้มครองในต่างจังหวัดพบว่า ร้อยละ 40.94 เป็นสาเหตุเนื่องจากคบเพื่อนเสเพลหรือถูกชักจูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2536 : 5 - 6) ที่พบว่า ครอบครัวที่แตกแยกนั้นทำให้เด็กมีลักษณะทางจิต และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังที่พบว่าในหมู่เยาวชนอาชญากรนั้น เด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยกมีเป็นสัดส่วนสูงกว่าในกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้ทำผิด เช่นในการวิจัยที่ศึกษาเยาวชนที่ยากจนในเมืองบอสตัน (Glueck, 1962) ผู้วิจัยพบว่าร้อยละ 61 ของเยาวชนอาชญากรนั้นมาจากครอบครัวที่ขาดบิดา ส่วนในเยาวชนปกติที่มี อายุ เพศ ฐานะและเชื้อชาติเดียวกันปรากฏว่ามีเพียงร้อยละ 34 เท่านั้นที่ขาดบิดา และจากการศึกษาวิจัย 5 เรื่องที่

เกี่ยวกับตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ความเป็นอาชญากรพบว่า ตัวแปรการอยู่หรือแยกจากครอบครัวสามารถทำนายการกระทำผิดในวัยรุ่น และผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นอันดับที่ 7 ส่วนการศึกษาวิจัยในประเทศไทยของคณะอนุกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ (2529) ศึกษาเยาวชนชนไทยในสถานกักกันเป็นชาย 362 คนและหญิง 320 คนปรากฏว่า เด็กที่กระทำผิดมีถึงร้อยละ 51 ที่มาจากครอบครัวแตกแยก ซึ่งมีจำนวนสูงกว่าที่พบในเยาวชนทั่วไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรเพ็ญ เพชรสุษัตริ (2523 : 192 - 202) ได้ศึกษาวิจัย กับกลุ่มตัวอย่างเยาวชนอายุระหว่าง 14-18 ปีจำนวน 485 คน ซึ่งเป็นเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กชายและหญิง นักเรียนชายหญิงปกติ และนักเรียนชายหญิงที่ถูกประเมินความพฤติกรรมจากครูประจำชั้นว่ามีความประพฤติลักษณะก้าวร้าว ชอบแต่งกายผิดระเบียบ ไม่สนใจการเรียน และเคยประพฤติทุจริต ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในเรื่องการศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัวเดี่ยวหรือรวม การเป็นเจ้าของบ้านลักษณะบ้านพักอาศัย บริเวณที่พักอาศัย ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ความไม่ปรองดองกันในครอบครัว เจตคติของเยาวชนที่มีต่อครอบครัว การคบค้าสมาคมกับผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน และการกระทำผิดซึ่งประเมินด้วยตนเอง ตามความผิดจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 และฉบับที่ 294 พ.ศ. 2515 นอกจากนี้ยังพบว่ารายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน สำหรับอิทธิพลทางอ้อมนั้นผ่านตัวแปรต่าง ๆ ในแบบจำลองคือ การอบรมเลี้ยงดู เจตคติของเยาวชนที่มีต่อครอบครัว ความไม่ปรองดองกันในครอบครัว การคบค้าสมาคมกับผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน และความโน้มเอียงไปในทางเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย คือ รายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุทางตรงที่ทำให้เยาวชนกระทำผิด ในขณะที่เดียวกันรายได้ของครอบครัวก็เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุทางอ้อมที่ทำให้เยาวชนกระทำผิดกฎหมาย โดยที่ความแตกต่างในเรื่องรายได้ของครอบครัวทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องต่าง ๆ ของเยาวชน เช่น การอบรมเลี้ยงดู ความไม่ปรองดองกันในครอบครัว การคบค้าสมาคมกับผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน เจตคติ

ของเยาวชนที่มีต่อครอบครัว และความโน้มเอียงไปในทางเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เยาวชนกระทำผิดกฎหมาย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างแต่ละด้านพบว่า เยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อย ใช้เหตุผลน้อย แต่ควบคุมมากและลงโทษทางกายสูง ตรงข้ามกับนักเรียนปกติส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมากแต่ควบคุมน้อย ไม่ค่อยลงโทษทางกาย ส่วนนักเรียนประเมินได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน ด้านความไม่ปรองดองกันของครอบครัวพบว่า เยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่มีครอบครัวที่มีลักษณะไม่ปรองดองกันสูง ส่วนนักเรียนประเมินและนักเรียนปกติพบว่า มีครอบครัวที่มีลักษณะไม่ปรองดองกันต่ำ ด้านการคบค้าสมาคมกับผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนพบว่า เยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่คบค้าสมาคมกับผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนสูงที่สุด นักเรียนประเมินคบค้าสมาคมกับผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนสูงรองลงมา ในนักเรียนปกติพบว่า มีจำนวนน้อยมากที่คบค้าสมาคมกับผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน ด้านทัศนคติต่อครอบครัวพบว่า เยาวชนกระทำผิด และนักเรียนประเมินส่วนใหญ่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อครอบครัว ส่วนนักเรียนปกติส่วนใหญ่ มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สอดคล้องกับการวิจัยของ คาร์ดาเรลลี (Cardarelli, 1974 : 241 อ้างใน ประเทิน มหาจันทร์ 2521 : 31) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้กระทำผิดกฎหมายทั้งในเด็กเกเรและอาชญากรพบว่า ผู้กระทำผิดที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีการกระทำ ความผิด และถูกจับกุมมากกว่า ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง และผลการวิจัยของวาสเซอร์แมน (Wasserman, 1976 : 6990 อ้างใน ประเทิน มหาจันทร์ 2521 : 35) ซึ่งศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลถึงการกระทำผิดกฎหมาย โดยใช้เด็กระดับมัธยมศึกษาในประเทศญี่ปุ่นเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษารายงานว่า ปัจจัยทางด้านสังคมเป็นตัวทำนายการกระทำผิดกฎหมายของเด็กได้แม่นยำ การควบคุมอย่างใกล้ชิดของครอบครัวจะช่วยลดพฤติกรรมการกระทำผิดกฎหมายได้เป็นอย่างดี การควบคุมทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชนวัยรุ่นเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ครอห์น (Krohn,

1974 : 6259 อ้างใน ประเทิน มหาจันทร์ 2521 : 36) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความไม่เป็นระเบียบของสังคม ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยทางสังคมต่อการก่ออาชญากรรมและการฆ่าตัวตาย พบว่าการก่ออาชญากรรมและการฆ่าตัวตายมีความสัมพันธ์กับระดับการพัฒนาของสังคม การก่ออาชญากรรมและการฆ่าตัวตายมีความสัมพันธ์สูงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความไม่เป็นระเบียบของสังคม นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู ซึ่ง ประพันธ์ สุทธาวาส (2519 อ้างใน โสภกา ชูพิกุลชัย มปป : 49) ศึกษาความก้าวร้าวของนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป โดยศึกษากับกลุ่มนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2518 ของวิทยาลัยครูเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง มีความก้าวร้าวมากกว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญมีระดับ 0.01 นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไปมีความก้าวร้าวมากกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป มีความก้าวร้าวไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมจิตร วัฒนาชยากุล และคณะ (2525) และ อัจฉราพรรณ เกศะบุรณะ (2524) ศึกษาเยาวชนชายอายุ 14 - 18 ปีที่ชั้นศาลคดีเด็กและเยาวชน รายงานว่า เด็กที่ทำผิดส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ขาดความรัก ความเอาใจใส่จากครอบครัว บางครั้งถูกควบคุมมากแต่ได้รับความรักความอบอุ่นน้อยเด็กจึงมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครอบครัวของตน และผลการวิจัยของ ดวงเดือน พันธุ์นาวัน และคณะ (2528 : 11) ได้สรุปผลการประมวงงานวิจัยว่า (Hoffman, 1970, Saltstein, 1976, and Hower, 1980) การลงโทษทางกายมีประโยชน์เพียงเล็กน้อยคือสามารถยับยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราว แต่การลงโทษทางกายมีผลเสียต่อเด็กมากเพราะสอนให้เด็กก้าวร้าว รังแก ช่มเหิงผู้ที่อ่อนแอกว่า ทำให้เด็กเกลียดกลัวผู้ลงโทษ และหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการถูกลงโทษทางกาย ส่วนการลงโทษทางจิตนั้นให้ผลดีในการเสริมสร้างจริยธรรมของเด็ก และพบข้อสรุปจาก

ผลงานวิจัยที่คล้ายคลึงกันว่าการลงโทษทางกายเกี่ยวข้องกับภาวะที่เด็กมีจริยธรรมต่ำ และการโกงในวัยรุ่นตอนปลาย ส่วนการลงโทษทางจิตนั้นในบางครั้งก็ไม่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ในบางครั้งก็เกี่ยวข้องกับพัฒนาความเชื่อเพื่อในเด็กชาย และการมีมโนธรรมสูง ลาดทองใบ ภูภิมย์ (2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติด โดยศึกษากับกลุ่มนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 3 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และปัจจัยทางครอบครัวตามลักษณะของเด็ก คือ เจตคติของเด็กต่อการควบคุมสื่อมวลชนของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภูมิทัศน์ทางการเสพติดของเด็ก 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติด ปริมาณการชักจูงจากเพื่อน และปริมาณความใกล้ชิดกับยาเสพติด โดยเด็กรายงานว่า ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก แบบรักสนับสนุนมาก เด็กมีเจตคติดีต่อการควบคุมสื่อมวลชนของผู้ปกครอง จะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติดมากกว่า ปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนมากกว่า เด็กที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย รักสนับสนุนน้อย และเด็กมีเจตคติที่ต่ำต่อการควบคุมสื่อมวลชนของผู้ปกครอง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระทำผิดและการมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมของเยาวชน ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สภาพความเครียด ครอบครัวแตก การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือเคยกระทำผิด ตลอดจนรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู โดยเฉพาะรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล นอกจากนี้หากวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ค่านิยม การอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนปัจจัย หรือสาเหตุต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สามารถนำมากำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ปัจจัยทาง

ชีวสังคม

อายุ
 การศึกษา
 การศึกษาของบิดามารดา
 อาชีพของบิดามารดา
 รายได้
 ที่อยู่อาศัย
 ความสัมพันธ์ในครอบครัว
 สถานภาพของบิดามารดา
 พฤติกรรมทางสังคมที่เบี่ยงเบน
 ของเพื่อนสนิท
 การอบรมเลี้ยงดู

ลักษณะกลุ่มเด็กและเยาวชน

- เป็นปัญหาและไม่ได้ศึกษา
 ในสถานศึกษา (A)
- เป็นปัญหาและศึกษาใน
 สถานศึกษา (B)
- ปกติและศึกษาในสถาน

ปัจจัยทาง

จิตวิทยา

- ค่านิยม
- ความรับผิดชอบ
  - ความซื่อสัตย์
  - การเคารพผู้อาวุโส
  - การประหยัด

กรอบความคิดในการวิจัย